SVET PTIC

03
2026

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

ISSN: 1580-3600; LETNIK 32, ŠTEVILKA 03, OKTOBER 2026

Divji petelin *(Tetrao urogallus)* je največja evropska gozdna kura in ena najbolj markantnih vrst ohranjenih gorskih iglastih ter mešanih gozdov.

foto: **Alen Ploj**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 32, številka 03, oktober 2026
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIJE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia©)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Sigrid Rausing Trust.

ARIS javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Majda Dodevska
E-POŠTA: majda.dodevska@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Urša Očko, Mitja Denac, Domen Stanič, dr. Dejan Bordjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrić

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.
NAKLADA: 2500 izvodov
IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavnemu uredniku.

POSLANSTVO DOPPS:
Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada
PODPREDSEDNICA: Eva Horvat
UPRAVNI ODBOR: Lana Klemenčič, Kajetan Kravos, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Muhamed Delić, Anja Cigan, Sabina Povhe
NADZORNI ODBOR: Tomaž Petrovič, prof. dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, dr. Jurij Gulič

BirdLife INTERNATIONAL

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

DIVJEMU PETELINU NAJVEČ POMENIJO BOROVNICE, STAR GOZD IN MIR

Avtorja jesenskega poljudnega članka predstavljata rezultate spremljanja divjega petelina na Pohorju, enem ključnih območij za ohranjanje te ptice v Sloveniji. Kaj kažejo rezultati dveh popisov, v kakšnem okolju se divji petelin počuti kar najbolj domače, kaj ga ogroža ter kako lahko pomagamo ohraniti to največjo evropsko gozdno kuro? Vse to lahko preberete v prispevku.

foto: **Tomaž Mihelič**

15

VŠEČKANI DO SMRTI – VPLIV DRUŽBENIH OMREŽIJ NA BIODIVERZITETO

Družbena omrežja so prispevala k temu, da so nam podobe narave blizu kot še nikoli doslej. A vsak klik ima svojo ceno. Motnje ptic pri gnezdenju, privabljanje in razkrite lokacije redkih rastlin lahko ogrozijo prav tiste vrste, ki jih najbolj občudujemo. Kako občudovati in ljudem približati naravo, ne da bi ji škodili?

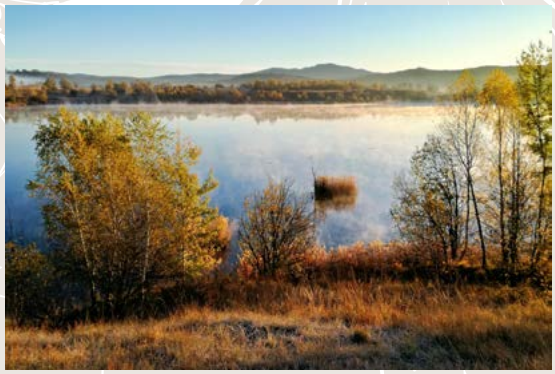
foto: *Pterorhinus courtoisi*

24

KAM NA TEREN JESENI?

Kdo vas bo pozdravil ob reki, kdo oprezal nad Rudniškim jezerom in kdo se skriva v gozdovih, kjer domujejo tudi ris, volk in medved? Vabimo vas na jesenski ornitološki izlet na ribniško-kočevski konec.

foto: **Aleksander Kozina**

34

MLADI ORNITOLOGI OB CERKNIŠKEM JEZERU

Teden dni na terenu, šest skupin, osemnajst navdušenih raziskovalcev. Mladinski ornitološki tabor Cerknica 2026 je znova pokazal, da se ob jezeru, ki je vsakič drugačno, vedno najde kaj novega.

foto: **Monika Podgorelec**

KAZALO

4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Nik Milek, Val Milek

6 **DIVJEMU PETELINU NAJVEČ POMENIJO BOROVNICE, STAR GOZD IN MIR** // David Knez, Rok Lobnik

10 **KAČAR** // Domen Stanič

12 **ALBANIJA NA RAZPOTJU: LUKSUZNO LETOVIŠČE ALI SKRB ZA NARAVO?** // Tilen Basle, Majda Dodevska

15 **VŠEČKANI DO SMRTI** //Majda Dodevska

18 **TRAGIČNI ZGODBI OPOZORILI NA NEVARNOST ENERGETSKE INFRASTRUKTURE ZA PTICE** // Tomaž Mihelič, Domen Stanič, Urša Očko, Majda Dodevska

20 **BELE ŠTORKLJE ŽE ČETRTO LETO ZAPORED PODRLE REKORD** // Urša Očko

22 **BIODIVERZITETA – ORKESTER ŽIVLJENJA** // Vanja Sever

24 **KAM NA TEREN: RIBNICA IN KOČEVJE** // Aleksander Kozina

28 **ZA NAJMLAJŠE ORNITOLOGE: KAKO ŠOJA SADI DREVESA?** // Katja Krivec

33 **SREČA IMA KRILA** // Benjamin Dovečar

34 **ORNITOLOŠKO POLETJE NA CERKNIŠKEM JEZERU** // Monika Podgorelec

40 **ORNITOLOŠKI POTOPIS: SEVERNI BORNEO** // Matija Križnar

48 **JESENSKA OPAZOVANJA V NARAVI**

50 **CORNELL LAB – OBISK SRCA SVETOVNE ORNITOLOGIJE** // Enej Vrezec

53 **LETOŠNJI UTRIP PROJEKTA LIFE2RIVERS** // Dhyan Anaja Banič in Urša Koce

54 **NOVICE DOPPS**

40

SEVERNI BORNEO – MED KLJUNOROŽCI, VODOMCI, ORANGUTANI IN PRITLIKAVIMI SLONI

Vabimo vas na potep po severnem Borneu, med kljunorožce, vodomce, rilčarje in bornejske pritlikave slone, pa med orangutane in malajske medvede – k živalim, ki jih bomo morda kmalu lahko videli le še na fotografijah.

foto: **Matija Križnar**

UVODNIK

Ni redkost, da se pot v DOPPS začne z listanjem Sveta ptic – takšnih zgodb sem slišala že kar nekaj. Tudi mene je revija prevzela, ko sem jo prvič vzela v roke. Vrhunske fotografije ptic in narave. Poglobljena, a dovolj poljudno napisana besedila, da še tako nenavadno ali zahtevno temo približajo tudi laičnemu bralcu.

Za njimi se skrivajo predani posamezniki, ki so življenje posvetili raziskovanju narave – da bi jo čim bolje spoznali, razumeli in zaščitili. Izjemni strokovnjaki, ki imajo za seboj nešteto raziskav, popisov, spisanih strokovnih člankov, projektov, taborov, strokovnih posvetov, tisoče terenskih kilometrov in številne neprespane noči. Ti pisci imajo supermoč – z vsakim terenskim kilometrom, vsako spisano besedo in vsako izjemno fotografijo nam nekoliko bolj približajo čudoviti svet ptic ter v nas zbudijo zavedanje, da smo z njimi neločljivo povezani: naša dejanja, ki vplivajo na njihov svet, prej ali slej neizogibno vplivajo tudi na nas.

Ob prevzemu uredniške taktirke čutim še toliko večjo čast, ob njej pa odgovornost, ki jo ta vloga prinaša – zaradi vseh dolgoletnih soustvarjalcev revije in zaradi vas, dragi bralci, ki ste jo vzeli za svojo. V nasprotju z mojimi predhodniki nisem »zrasla z revijo«, zato bi se rada zahvalila preteklim urednikom in uredniškim odborom, ki so jo z veliko predanosti pripeljali do tako visoke ravni. Posebna zahvala gre Domnu Staniču za izjemno podporo ob prevzemu urednikovanja. Domen se od Sveta ptic ne poslavlja v celoti, saj ga bo še naprej soustvarjal kot član uredniškega odbora, ob njem pa bodo nad revijo strokovno bdeli še Tilen Basle, Urša Očko, Mitja Denac in Dejan Bordjan.

Za marsikoga od vas je Svet ptic ključni stik z našim društvom, veliko vas je takšnih, ki ste ravno zaradi revije postali naši člani. Prek nje odkrivate skrivnostni svet ptic, izsledke najnovejših raziskav, dobite namige za opazovanja na terenu ter občudujete izjemne prizore, ki se potrpežljivim fotografom razkrijejo v divjini. Spoznavate pa tudi izzive varovanja ptic in njihovih habitatov ter številne nevarnosti, ki prežijo nanje. Svet ptic je tudi glas DOPPS-a, največje naravovarstvene organizacije v Sloveniji. V reviji boste v prihodnje še vedno našli vse svoje najljubše rubrike ter še več namigov za terenska potepanja in opazovanja ter zanimivosti iz sveta ptic. Revijo ustvarjamo za vas, zato boste v tokratni izdaji našli tudi povezavo do spletne ankete, s katero želimo izvedeti vaše mnenje o reviji – kaj najraje berete, kakšnih vsebin bi si želeli v prihodnje ter kaj bi lahko izboljšali. Veseli bomo, če se boste na anketo odzvali v čim večjem številu.

Na naslednjih straneh boste med drugim lahko prebrali tudi utrinke z letošnjih mladinskih in študentskih taborov. Ornitološkega podmladka je veliko, posebej v veselje pa mi je bilo za to izdajo zabeležiti iskrive vtise mladih ornitoloških navdušencev – ob takšni mladostni zagnanosti se nam za svet ptic nikakor ni bati!

Želim vam prijetno branje!

MAJDA DODEVSKA,
urednica revije Svet ptic

PTICE **NAŠIH KRAJEV**

// Nik Milek, Val Milek

RACA ŽLIČARICA
(Spatula clypeata)

Gnezditveni podatek. V juniju 2026 je bila v Škocjanskem zatoku po nekaj letih ponovno potrjena gnezditev race žličarice, ki v Sloveniji velja za zelo redko in posamično gnezdilko. [https://skocjanski-zatok.org/2026/07/zanimiva-opaženja-24-7-2026/].

izvirni foto: **Domen Stanič**

KONOPNICA
(Mareca strepera)

Gnezditveni podatek. V juliju 2026 so bili v Škocjanskem zatoku opaženi trije mladiči konopnice. Gre za šele drugo potrjeno gnezditev te vrste race na območju rezervata. [https://skocjanski-zatok.org/2026/07/zanimiva-opaženja-24-7-2026/].

izvirni foto: **Domen Stanič**

ŠKOLJKARICA
(Haematopus ostralegus)

26. junija 2026 sta bili na Ormoškem jezeru opaženi dve školjkarici. [Komisija za redkosti – vir podatka: Luka Božič].

Foto: **Dejan Bordjan**

JEZERSKI MARTINEC
(Tringa stagnatilis)

Julija 2026 sta bila v Sloveniji zabeležena dva osebka jezerskega martinca. En odrasel osebek 7. julija v Škocjanskem zatoku in en prvoletni osebek 23. julija v Ormoških lagunah. [Komisija za redkosti – vir podatka: Nik Milek, Jerca Pirš Škoberne, Urška Penko, Tinka Terčon, Patricija Kopač, Uroš Kovačič].

izvirni foto: **Nik Milek**

KASPIJSKA ČIGRA
(Hydroprogne caspia)

10. junija 2026 je bila na območju Trbojskega jezera opažena kaspijska čigra. [Vir podatka: Nejc Bucalo].

izvirni foto: **Nejc Bucalo**

ČRNONOGA ČIGRA
(Gelochelidon nilotica)

Konec maja in v začetku junija 2026 sta bila v Sloveniji opažena dva osebka črnonoge čigre, en osebek 28. maja na zadrževalniku Medvedce ter en osebek 8. junija na Ormoškem jezeru. [Komisija za redkosti – vir podatka: Dejan Bordjan, Žan Tertinek, Luka Božič].

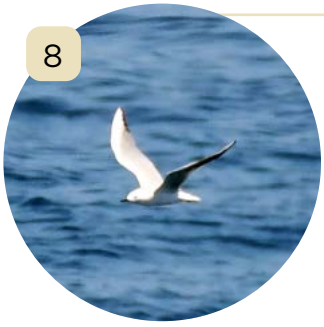
foto: **Dejan Bordjan**

REČNI GALEB
(Chroicocephalus ridibundus)

Gnezditveni podatek. Sredi maja 2026 sta bila v Škocjanskem zatoku opažena dva para rečnega galeba med gradnjo gnezda. Do konca julija je "kolonija" narasla na tri gnezda, iz katerih se je uspešno izvalilo šest mladičev. Gre za prvi gnezditveni podatek rečnega galeba v rezervatu. [https://skocjanski-zatok.org/2026/05/nova-gnezdilka/].

izvirni foto: **Domen Stanič**

ZALIVSKI GALEB
(Chroicocephalus genei)

Zelo redek podatek. 7. junija 2026 sta bila na morju pred Piranom opažena dva odrasla osebka zalivskega galeba. [Komisija za redkosti - vir podatka: Nejc Bucalo].

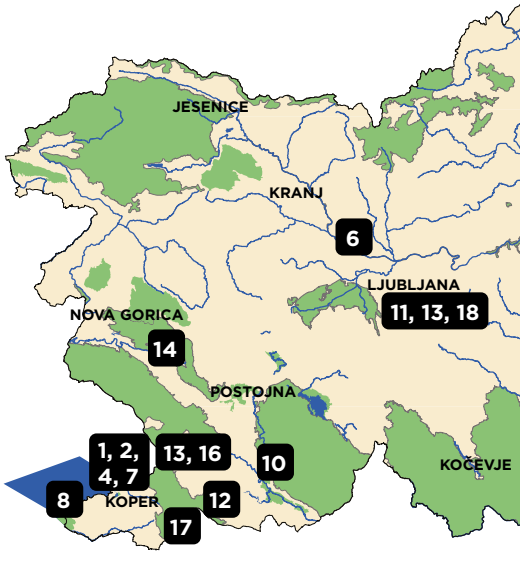
izvirni foto: **Nejc Bucalo**

RJAVI JASTREB
(Aegypius monachus)

Izjemno redek podatek. V začetku junija 2026 je bil pri Dravskem Dvoru opažen en osebek rjavega jastreba. [Komisija za redkosti - vir podatka: Dejan Bordjan].

izvirni foto: **Dejan Bordjan**

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Nik Milek, Mačkovci 67, SI-1230 Domžale, elektronska pošta: nik.milek03@gmail.com
Val Milek, Mačkovci 67, SI-1230 Domžale, elektronska pošta: val.milek@gmail.com

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana, elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
http://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/

Podatki so še v obravnavi na Komisiji za redkosti.

10 BELOGLAVI JASTREB
(Gyps fulvus)

Izjemen podatek. 10. julija 2026 je bilo na območju Volovje rebri opaženih vsaj 24 beloglavih jastrebov med prehranjevanjem na kadavru neznane živalske vrste. [Vir podatka: Nik Milek, Urška Penko, Patricija Kopač].

izvirni foto: **Nik Milek**

11 KAČAR
(Circaetus gallicus)

Regionalna zanimivost. Konec julija 2026 sta bila zunaj običajnega areala opažena dva kačarja, en osebek nad Cerovim in en nad zadrževalnikom Medvedce. [Komisija za redkosti - vir podatka: Maks Sešlar, Nejc Kelbič, Nejc Bucalo, Žan Tertinek, Dejan Bordjan].

izvirni foto: **Dejan Bordjan**

12 PODHUJKA
(Caprimulgus europaeus)

Nenavaden podatek. 7. julija 2026 je bil v okolici naselja Golac najden delno levcističen osebek podhujke. [Vir podatka: Rok Lobnik, Nik Milek in drugi].

izvirni foto: **Nik Milek**

13 ZLATOVRANKA
(Coracias garrulus)

V maju in juniju 2026 so bili v Sloveniji opaženi trije osebki zlatovranke. En osebek 3. maja pri Kozini, en osebek 31. maja v Ponovi vasi in en osebek 12. junija v bližini Ostroga pri Šentjakobu. [Komisija za redkosti - vir podatka: Luca Sattin].

izvirni foto: **Ruj Mihelič**

14 ČRNOČELI SRAKOPER
(Lanius minor)

V sredini maja 2026 je bil na Ajdovskem polju v Vipavski dolini zabeležen en osebek črnočelega srakoperja. [Komisija za redkosti - vir podatka: Blaž Blažič].

izvirni foto: **Blaž Blažič**

15 RJAVOGLAVI SRAKOPER
(Lanius senator)

V drugi polovici maja 2026 je bil pri Ženavljah opažen en osebek rjavoglavega srakoperja. [Komisija za redkosti – vir podatka: Kristjan Malačič].

izvirni foto: **Kristjan Malačič**

16 KRATKOPRSTI ŠKRJANČEK
(Calandrella brachydactyla)

V drugi polovici maja 2026 sta bila pri Kastelcu opažena dva osebka kratkoprstega škrjančka. [Komisija za redkosti - vir podatka: Domen Stanič].

izvirni foto: **Domen Stanič**

17 VRTNI STRNAD
(Emberiza hortulana)

V drugi polovici maja in v začetku junija 2026 je bil na območju Dvorov opažen en osebek te vrste. [Komisija za redkosti - vir podatka: Matija Mlakar Medved, Nik Milek, Jerca Pirš Škoberne, Urška Penko, Tinka Terčon, Patricija Kopač].

Foto: **Tomaž Mihelič**

18 RDEČA LASTOVKA
(Cecropis rufula)

Regionalna zanimivost. Konec julija je bila nad Cerovim opažena ena rdeča lastovka. [Komisija za redkosti - vir podatka: Maks Sešlar, Nejc Kelbič, Nejc Bucalo, Žan Tertinek]. Izvirni

foto: **Žan Tertinek/Nejc Bucalo**

DIVJEMU PETELINU **NAJVEČ POMENIJO BOROVNICE, STAR GOZD IN MIR**

// David Knez, Rok Lobnik

Naša najvzhodnejša populacija divjega petelina *(Tetrao urogallus)* na Pohorju vztraja.

foto: **Tomaž Mihelič**

Divji petelin (Tetrao urogallus) *je največja evropska gozdna kura in ena najbolj markantnih vrst ohranjenih gorskih iglastih ter mešanih gozdov. Zaradi velikih prostorskih zahtev, občutljivosti za spremembe habitatov in motnje, velja za krovno vrsto gorskih gozdnih ekosistemov, zato je njegovo ohranjanje tesno povezano z varstvom teh habitatov. V večjem delu Evrope in tudi pri nas populacije divjega petelina že več desetletij upadajo, glavni vzroki pa so preplet več dejavnikov, med katerimi stopajo v ospredje spremembe v strukturi gozdov, razdrobljenost habitatov, povečevanje človekovih motenj ter vplivi podnebnih sprememb.*

Pohorje je eno ključnih območij za ohranjanje divjega petelina v Sloveniji in zanj najpomembnejše območje v vzhodnem delu države. Obsežni gozdovi, razmeroma velika nadmorska višina ter ohranjeni kompleksi starejših iglastih sestojev na kisli silikatni podlagi skupaj z gosto podrastjo borovnice omogočajo obstoj pomembnega dela slovenske populacije divjih petelinov.

V aprilu in maju smo na Pohorju opravili skupinska popisa divjega petelina, ki sta sledila zimskim popisom, izvedenim že v okviru projekta Pohorka 2 (pod vodstvom Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave – ZRSVN). Cilj projekta je izboljšanje habitatov ter zagotavljanje miru na rastiščih divjega petelina na Pohorju.

POPISI PETELINA NA POHORJU

Pohorje je največje silikatno pogorje v Sloveniji, zanj so značilni razgiban relief, obsežni strnjeni gozdovi, bogato omrežje površinskih voda ter številna barja, planje in drugi naravovarstveno pomembni habitatni tipi. Zaradi izjemne naravne ohranjenosti in biotske pestrosti je osrednji del Pohorja leta 2024 postal del Regijskega parka Pohorje, velik del območja pa je hkrati vključen tudi v omrežje Natura 2000. Silikatna geološka podlaga, razmeroma visoke nadmorske višine ter ugodne podnebne razmere omogočajo razvoj obsežnih kisloljubnih smrekovih in mešanih gozdov z dobro razvito plastjo borovnice in drugega podrastja, ki so eden ključnih habitatov divjega petelina. V sklopu raziskav smo se osredotočili na vršni del Pohorja, kjer je največji sklenjeni kompleks habitatov, primernih za to vrsto.

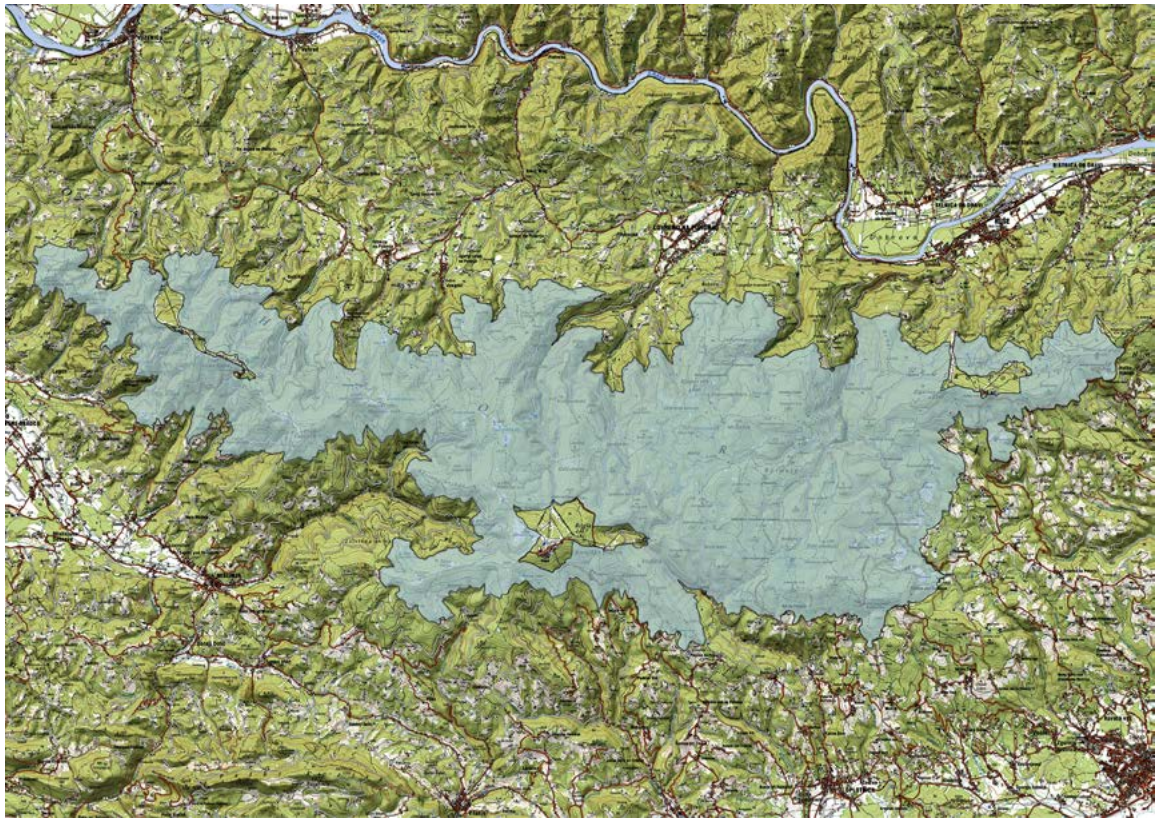
Pred samimi popisi na terenskih vikendih smo na Pohorju že opravili zimski popis s sledenjem v snegu, ko je snežna odeja omogočala iskanje znakov pojavljanja divjega petelina. S popisom smo želeli ugotoviti predvsem, kako so petelini razporejeni v širšem raziskovalnem območju. Na podlagi zbranih podatkov smo kasneje napravili podrobne popise aktivnosti na rastiščih – krajih, kjer se divji petelini rastijo oziroma parijo.

Samica divjega petelina.
foto: **Vanja Sever**

Popise rastišč smo opravili v obdobju največje spomladanske paritvene aktivnosti, da bi zabeležili število pojočih samcev in ocenili približno velikost posameznega rastišča. Pregledovali smo jih v zgodnjih jutranjih urah (še v temi), ko smo z vnaprej določene točke napenjali ušesa za potencialno teritorialno oglašanje samca. Če smo ga zaslišali, smo najprej določili smer in približno oddaljenost pojočega osebka, nato pa bili pozorni, če morda slišimo sočasno petje več samcev. Končno smo območje zelo potiho prehodili v zanki okoli pojočega petelina, da ga ne bi vznemirili. Tako nam je uspelo preveriti tudi, ali za njim morda poje še kak osebek.

Če petja samca nismo zaslišali do začetka jutranjega oglašanja ostalih ptic, smo točko zapustili in hitreje, a še vedno karseda tiho prehodili čim večje območje rastišča – v upanju, da je pojoči samec vendarle tam, le da ga zaradi oddaljenosti z začetne točke nismo mogli slišati. V času jutranjega oglašanja druge ptice pojejo veliko glasneje, zato je petje divjega petelina težje zaznati. Če petelina do zaključka glavnega obdobja petja nismo zaslišali, smo tako širše območje potencialnega rastišča še enkrat prečesali, da bi našli posredne znake petelinove navzočnosti, kot so sledi, iztrebki in peresa.

Posebno varstveno območje Pohorje

Vir: Ministrstvo za naravne vire in prostor & ARSO (2026). Podatkovni sloj: Natura 2000 v Sloveniji. Pridobljeno prek informacijskega sistema NarcIS (https://narcis.gov.si/) dne [24. 08. 2026].

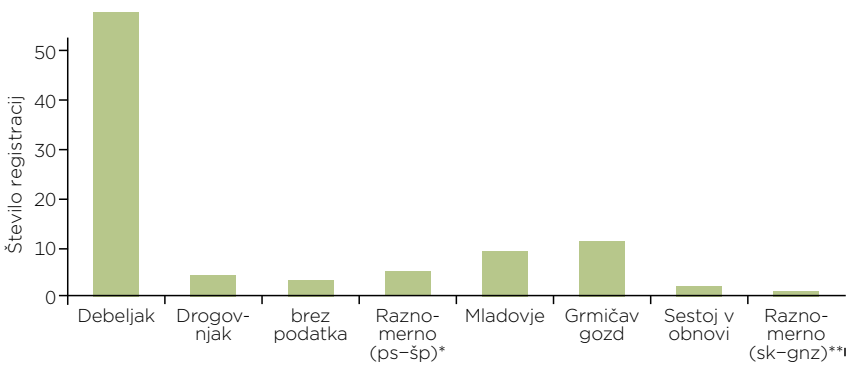
REZULTATI POPISOV DIVJEGA PETELINA 2025–2026

Med zimskimi popisi smo zabeležili 16 območij pojavljanja divjega petelina. Največ podatkov smo dobili na podlagi sledov hoje v snegu, iztrebkov in neposrednih opazovanj osebkov. Podatki so bili razpršeni po celotnem ovršnem delu Pohorja.

Na spomladanskih popisih smo na petih različnih območjih aktivnost divjega petelina registrirali 22-krat – bodisi z neposrednim opazovanjem pojočih osebkov ali z drugimi nedvoumnimi znaki paritvene aktivnosti. Ocenili smo, da se na teh območjih zadržuje med 16 in 19 samcev.

Rastišča divjih petelinov na Pohorju so danes omejena le še na osrednji vršni greben Pohorja, vendar pa ti prezimujejo na mnogo širšem območju, kjer lahko še najdejo primeren gozdni habitat. Vsa območja pojavljanja divjega petelina na Pohorju so med seboj povezana v celoto, kar poudarja pomembnost celostnega varovanja.

Pogostost pojavljanja divjega petelina po razvojnih fazah gozdnih sestojev

* posamično do šopasto raznomerni sestoj - na skoraj celotni površini se posamično ali šopasto vrašča podmladek in srednje staro drevje

** skupinsko do gnezdasto raznomerni sestoj - razvojne stopnje se izmenjujejo v velikosti skupin in gnezd

RAZVOJNE FAZE GOZDA

Mladovje/mladje: prva zasnova bodočega sestoja, posamezna drevesca v zeliščnem in delno grmovnem sloju (od vznika do 1,5 m višine).

Gošča: drevesca se sklenejo v višini pasu. Med njimi se začne močan konkurenčni boj za svetlobo in hranila, oblikujejo se plasti. Sestavni del konkurenčnega boja je naravno izločanje dreves.

Letvenjak: odraščajoči gozd, visok nekaj metrov, drevesa zgornje plasti pa imajo do 10 cm premera.
Drogovnjak: sestoj dreves z 10 do 30 cm prsnega premera.

Debeljak: drevje preraste povprečni prsni premer 30 cm. To je najdaljše obdobje v življenju gozda.

ZNAČILNOSTI GOZDOV, KJER ŠE NAJDEMO DIVJEGA PETELINA

Na območjih, kjer smo zaznali pojavljanje divjega petelina, smo analizirali razvojne faze gozda. Analiza je pokazala izrazito navezanost petelina na starejši gozd. Med 92 zbranimi lokacijami, kjer se divji petelini pojavljajo, smo največ, 62 % podatkov o pojavljanju, zabeležili prav v gozdovih z razvojno fazo debeljaka, v času rastitve pa smo v teh gozdovih zabeležili celo 81,8 % vseh podatkov. Divji petelin se bistveno redkeje pojavlja v drugih gozdnih sestojih, v drogovnjakih in sestojih v obnovi pa sploh ne. Rezultati tako potrjujejo, da so aktivna rastišča divjega petelina na Pohorju izrazito vezana na starejše, strukturno razvite gozdne sestoje, mlajše razvojne faze pa so za petelina predvsem dopolnilni del življenjskega prostora.

VAROVANJE DIVJEGA PETELINA NA POHORJU

Rezultati popisa kažejo, da divji petelin ni vezan le na posamezna rastišča, temveč na širše območje,

sestavljeno iz aktivnih rastišč, ki so najpomembnejša v spomladanskem času, ter okoliškega gozda, ki zagotavlja prehranjevalni habitat. Izjemnega pomena pa je tudi vmesni gozd, ki ta območja medsebojno povezuje. Pri načrtovanju varstvenih ukrepov je torej nujno obravnavati celotno območje habitatov in ne zgolj rastišča.

Za petelina sta ključna predvsem kakovost in količina habitata. Analiza podatkov je pokazala, da je na Pohorju dovolj primernih, starih gozdov za ohranjanje zdrave populacije. Večja težava je preskromna zastopanost ene najpomembnejših prehranskih rastlin divjega petelina v teh gozdovih, navadne borovnice *(Vaccinium myrtillus)*.

DIVJI PETELIN POTREBUJE MIR

Poleg kakovosti gozdnih habitatov na populacijo divjega petelina zelo vplivajo tudi motnje zaradi človekovih dejavnosti, med temi najbolj izrazito na območju rastišč v spomladanskem času, ko so pojoči samci izjemno občutljivi za vznemirjanje. Velik problem povzročajo tudi motnje v zimskem času, ko živali varčujejo z energijo in je vsakršno nepotrebno plašenje in vznemirjanje lahko za ptico usodno.

Mreža gozdnih cest na Pohorju je gosta in omogoča dostop do praktično vseh za divjega petelina najpomembnejših območij. Postavljene zapornice so precej neučinkovite, saj se na njih obiskovalci pogosto požvižgajo. Pozimi in zgodaj spomladi, ko sneg še ni skopnel, lahko na Pohorju opazujemo izjemne razsežnost teh motenj, saj sledi motornih sani zunaj uradnih poti vodijo naravnost skozi rastišča. Pozno spomladi pa so pomemben vir motenj drugi tipi rekreacije.

Na posameznih območjih so velika nevarnost za peteline še žične ograje za zaščito gozdne pomladitve, saj lahko petelini vanje trčijo med letom.

VARSTVENI CILJI ZA DIVJEGA PETELINA NA POHORJU

Divjemu petelinu je na Pohorju treba izboljšati kakovost življenjskega prostora, predvsem s povečanjem prehranske zaloge ter omejevanjem motenj na ključnih območjih. Takšni ukrepi pa ne smejo biti omejeni le na rastišča, temveč tudi na okoliški gozd, ki rastišča povezuje.

Za izboljšanje prehranske zaloge je nujno na območjih divjega petelina spodbujati rast borovnice, predvsem na rastiščih in prehranjevališčih. Z gozdom je treba gospodariti tako, da se povečuje strukturna pestrost, obenem pa preprečuje nastanek enovitih odprtin ali homogenih gostih sestojev, ki so za petelina neprimerni. Starejši gozdovi so za divjega petelina izjemno pomembni, zato jih moramo ohranjati v čim večjem deležu in zagotoviti njihovo medsebojno povezanost.

Za divjega petelina sta ključna kakovost in obseg primernega habitata, pri čemer je na Pohorju starih gozdov dovolj, večjo težavo predstavlja pomanjkanje navadne borovnice, ene njegovih najpomembnejših prehranskih rastlin.

Na Pohorju sledi divjega petelina vse bolj nadomeščajo sledi motornih koles, štirikolesnikov in sani.
foto: **Rok Lobnik**

Aktivna rastišča so za divjega petelina najobčutljivejši del življenjskega prostora, zato je na njih treba zagotoviti minimalno stopnjo motenj. Nujno je, da so vsi gozdnogospodarski in drugi posegi prilagojeni varstvenim režimom. Okoli rastišč je prav tako treba vzpostaviti in na terenu ustrezno označiti mirna območja, znotraj katerih se v spomladanskem času omejujejo dejavnosti, ki povzročajo motnje. Za zmanjšanje motenj bi morali zagotoviti tudi učinkovito omejevanje dostopa – z rednim nadzorom, funkcionalnimi zapornicami in informativnimi tablami na gozdnih prometnicah in vlakah.

DIVJEGA PETELINA LAHKO VARUJEMO SKUPAJ

Zaradi silikatne geološke podlage, obsežnih gozdnih površin in naravno ugodnih rastiščnih razmer je potencial za razvoj kakovostnega habitata vendarle velik, zaradi česar je Pohorje prednostno območje za ohranjanje divjega petelina pri nas. Ključnega pomena je izboljšanje habitatov za rast borovnice in zagotavljanje miru na rastiščih. Možnosti za ohranitev so torej dobre, a je za obnovo in ohranitev habitata potrebno ciljno varovanje in, kar je morda še pomembnejše, zavedanje, da te ptice najbolj potrebujejo svoj lastni mir. Ne samo pred motoristi, sankači in rekreativci, pogosto tudi pred vsemi, ki bi si to vrsto želeli ujeti v fotografski objektiv ali zgolj opazovati. Pomembno je, da nas skušnjava po »lovu« na to vrsto ne premami. Če nam je res mar za te veličastne živali, jim moramo pustiti vladati v osami, v njihovem lastnem gozdnem kraljestvu.

David Knez je ekolog, na Društvu zaposlen kot varstveni ornitolog na projektu Life for lifelines. Opravlja projektne naloge in naloge terenskega ornitologa. Zanimajo ga gozdne ptice, ujede in ptice kmetijske krajine, še posebno pa so mu pri srcu žolne in detli.
foto: **osebni arhiv**

Rok Lobnik je ekolog, na Društvu zaposlen kot varstveni ornitolog in koordinator prostovoljstva. Opravlja naloge terenskega ornitologa in komunicira z javnostjo. Poleg ptic ga veseli tudi delo z netopirji.
foto: **osebni arhiv**

KAČAR

// Domen Stanič

Vroč poletni dan na Krasu. Ura je 11.30. Ptice so že obmolknile, slišati je samo škržate. Na modrem nebu v daljavi visi »pika«, ki se navidezno ne premika. Prvi pogled skozi daljnogled razkrije ujedo z veliko glavo, ki zre v tla z rahlo razprtim repom. Kar nekaj sekund negibna visi v zraku, nato nekoliko zaokroži in za hip razkrije značilno belino na spodnji strani telesa, potem pa spet negibno obvisi.

Ob bližnjem srečanju s kačarjem (takšna so redka, saj je vrsta precej plaha) najbolj stopajo v ospredje njegove velike rumene oči.
foto: **Sandy Sancin**

Seveda gledamo kačarja *(Circaetus gallicus)* na lovu. S to posebno ujedo se najpogosteje srečamo natančno tako, kot zgoraj opisano. Kačarjeva silhueta v zraku je med lovom tako značilna, da lahko vrsto pogosto določimo tudi na veliki razdalji, ne da bi sploh videli njene barve. Če pa imamo srečo, da kačarja vidimo od blizu, bomo takoj opazili pretežno belo spodnjo stran telesa s pozornost zbujajočo temnorjavo »kapuco«. Še bližje srečanje nam lahko razkrije, da ima kačar velike, rumene oči, njegova glava pa po velikosti skoraj spominja na sovjo.

Kačar ni dobil takšnega imena zaman. Njegova poglavitna hrana so kače.

NA VRHU PRAV POSEBNE PREHRANJEVALNE VERIGE

Kačar ni dobil takšnega imena zaman. Njegova poglavitna hrana so kače, katerih delež pogosto presega 80 % vse zaužite hrane. Pri nas najraje pleni črnico *(Hierophis viridiflavus)*, goža *(Zamenis longissimus)* in belouško *(Natrix natrix)*, kar ne preseneča, saj so to najpogostejše vrste kač, do katerih najlaže pride. Strupenjače so v kačarjevi prehrani presenetljivo malo zastopane, po eni strani zato, ker so redkejše, po drugi pa zato, ker dosegajo manjše velikosti od zgoraj omenjenih vrst, kačar pa ima raje večje kače. Sicer pa se na njegovem meniju pogosto znajdejo tudi drugi, manjši plazilci, denimo slepec *(Anguis fragilis)* in zelenec *(Lacerta viridis)*, južneje od nas pogosto tudi blavor *(Pseudopus apodus)*. V manjšem obsegu oziroma lokalno v nekaterih regijah lahko pleni tudi kopenske želve, manjše sesalce, dvoživke in občasno ptice. Kačar je med našimi pticami prav poseben plenilec. Večina plenilcev se prehranjuje z rastlinojedci ali plenilci nižje v prehranjevalni verigi, kačar pa je specializiran predvsem za kače – torej za živali, ki so že same pogosto končni plenilci. V nekaterih primerih se tako znajde zelo visoko v prehranjevalni verigi. Kot primer lahko vzamemo enega njegovih pogostejših plenov, črnico, ki se pogosto hrani s kuščarji; kuščarji plenijo kobilice, slednje pa so rastlinojede. Kačar je v tem primeru kar na petem mestu prehranjevalne verige. Takšne verige so v naravi razmeroma redke, saj večinoma obsegajo le nekaj trofičnih ravni oziroma mest v verigi. Posebnost tega primera pa je predvsem v tem, da sta zadnja dva člena oba plenilca in da kačar pleni žival, ki je sama razmeroma visoko v prehranjevalni verigi.

DOMA NA TRAVNIKU IN V GOZDU

Ker se kačar pri lovu zanaša predvsem na vid, večino svojega plena najlaže najde na odprtih površinah. Kot je znano, imajo tudi plazilci za sončenje zelo radi odprta, suha in skalnata območja. Kačarja bomo zato najpogosteje srečali na večjih suhih travnikih, pašnikih in odprtih skalnatih površinah ter nižinskih ravnicah. V Sloveniji je tak habitat najbolj zastopan na Primorskem, zato ne preseneča, da vrsto pri nas najdemo skoraj izključno na jugozahodu države. Kras gosti kar dobro polovico od približno dvajsetih parov kačarja v Sloveniji. Po drugi

strani pa ima vrsta za gnezdenje rada, podobno kot številne druge ujede, zavetje gozda. Gnezdo si zgradi v krošnji, pri nas praviloma na vrhu črnega bora *(Pinus nigra)* v večjih in mirnejših sestojih daleč od naselij in cest. Gnezdišča so pogosto na gozdnatih pobočjih z ekspozicijo proti severovzhodu. Predvidevamo, da je taka usmerjenost pomembna zaradi izkoriščanja prvih jutranjih sončnih žarkov, ki odraslemu kačarju omogočajo, da se tudi v zgodnjih jutranjih urah dvigne v zrak s pomočjo vzgornjikov. Kačar torej za življenje potrebuje tako gozd kot odprte površine, kar je z vidika varstva vrste še posebej zahtevno. Če si po eni strani za to vrsto prizadevamo ohranjati čim večje površine suhih kraških travnikov, moramo po drugi strani nameniti pozornost tudi gozdnim habitatom.

NOVE UGOTOVITVE

V zadnjem času smo se raziskovanju kačarja na Krasu posvetili nekoliko bolj poglobljeno, kar je razkrilo nekatere novosti v poznavanju te redke ujede. Ugotovili smo, da je prostorska razporejenost gnezdečih parov pri nas redkejša kot v večini doslej raziskanih populacij kačarja v Evropi. S popisom skoraj vseh kačarjevih gnezdišč na Krasu smo ugotovili, da povprečna razdalja med najbližjimi gnezdečimi teritoriji znaša 9 km. Za primerjavo je bila v severovzhodni Grčiji ta razdalja 2,7 km, v osrednji Italiji 4,4 km, v Severni Makedoniji 5 km, v Belorusiji pa 6 km. Gostota gnezdeče populacije pri nas je torej nižja kot v drugih raziskanih populacijah. Sicer gre za pričakovano razliko, saj območja z najvišjimi gostotami ležijo v osrednjem delu kačarjevega areala, kjer optimalno razmerje med primerno sredozemsko klimo in razpoložljivim habitatom omogoča gostejšo poselitev pokrajine kot v Sloveniji.

Do zanimivih dognanj o življenjskih navadah kačarja smo se dokopali tudi s pomočjo GPS-telemetrije. Ta nam je razkrila, da znotraj naše populacije obstajajo razlike v selitvenih poteh proti prezimovališčem v Afriki. Kot kaže, večina slovenskih kačarjev uporablja vzhodno selitveno pot prek Bližnjega vzhoda, nekateri osebki pa zahodno pot prek Gibraltarja. Več na to temo si lahko preberete v posebnih prispevkih v preteklih številkah revije *Svet ptic* (32, št. 2, in 31, št. 4).

Kačar za življenje potrebuje tako gozd kot odprte površine, kar je z vidika varstva vrste še posebej zahtevno.

Za kačarja je značilna svetla spodnja stran telesa s temnejšimi pegami in ohlapnimi progami. V vseh perjih manjkajo izrazite temne lise na zapestju, ki so značilne za druge podobne ujede.
foto: **Danilo Kotnik**

Kačarjev življenjski prostor je mozaična krajina, kjer se prepletajo večje odprte površine in strnjeni gozdovi na pobočjih. Na fotografiji je Podgorski kras.
foto: **Domen Stanič**

Prek spodnje QR kode si lahko ogledate kratek film: *Kačar – med vetrom in kamnom*

ALBANIJA NA RAZPOTJU: LUKSUZNO LETOVIŠČE ALI SKRB ZA NARAVO?

// Tilen Basle, Majda Dodevska

PLAMENCI *(Phoenicopterus roseus)* v delti reke Vjose
foto: **Erika Gambos**

Ob pisanju tega članka v Albaniji že več kot sto zaporednih dni potekajo protesti tako imenovane »Flamingo revolucije« – ime je dobila po plamencih, eni izmed številnih vrst, ki jih ogroža načrtovana gradnja luksuznega letovišča v delti reke Vjose. Gre za projekt, ki je povezan z družino ameriškega predsednika Trumpa. Albanija je zaradi spornih načrtov prejela opozorilo Evropske unije, dela so ustavljena, vendar doslej projekt še ni bil uradno opuščen. Sprememba spornega zakona, ki omogoča tovrstne gradnje, pa je postala eno izmed meril, ki jih mora Albanija izpolniti za članstvo v EU.

Vdor delovnih strojev v delto reke Vjose
foto: **PPNEA**

Aprila je težka gradbena mehanizacija brez napovedi in kakršnih koli dovoljenj zasedla zaščiteno laguno Narte, ki je del širše delte reke Vjose – območje, ki je eno zadnjih naravnih obal v Evropi. O tem priča naravno bogastvo tega 250 kvadratnih kilometrov velikega območja: 18 habitatnih tipov Nature 2000, od tega 6 prioritetnih, ter številne ogrožene vrste ptic in drugih živali, ki jih drugod v Evropi danes že težko najdemo. Tu v velikih kolonijah gnezdijo kodrasti pelikani in plamenci, v zimskem času pa v laguni prezimuje tudi po več deset tisoč vodnih ptic. Poleg ptic najdemo v morju pred laguno tudi sredozemsko medvedjico, ki s približno 500 osebki velja za najredkejšo vrsto tjulnjev in eno izmed najbolj ogroženih vrst sesalcev na svetu.

Območje spada med Mednarodno pomembna območja za ptice (IBA) in Mednarodno pomembna območja za rastline (IPA) ter dosega vse kriterije za dodelitev statusa območja Nature 2000, kot tudi ramsarskega mokrišča, torej mokrišča mednarodnega pomena.

Na tem neprecenljivem naravnem območju albanska vlada v sodelovanju s podjetjem Jareda Kushnerja, zeta ameriškega predsednika Donalda Trumpa, načrtuje gradnjo luksuznega letovišča, ki bi naravnemu ekosistemu v delti reke Vjosa povzro-

čil nepopravljivo škodo. Tovrstni poseg omogoča zakon iz leta 2024, ki je prej zaščitena območja odprl luksuznemu turizmu in infrastrukturnim projektom. Ta sprememba Albanijo postavlja v neposredno nasprotje z okoljsko zakonodajo EU.

»Območje je z ekološkega vidika izjemno pomembno, je druga najpomembnejša laguna pri nas in del veliko večjega ekosistema reke Vjose. Polotok, kjer so se pravzaprav že lotili projekta, je zelo občutljiv, saj ta zemlja ločuje sladkovodno laguno od morja. Tako v praksi drži pokonci zelo krhko ekološko ravnovesje lagune. Zato vsak poseg na tem območju praktično ogroža celotno ekologijo lagune. Zaradi del, ki bi se tam opravila, bo ta režim izjemno prizadet, posledice pa bi bile katastrofalne,« pojasnjuje Aleksander Trajçe, izvršni direktor najstarejše albanske naravovarstvene organizacije PPNEA (Protection and Preservation of Natural Environment in Albania).

Za kakšno letovišče pravzaprav gre? »Ne govorimo o nekaj stavbah ali o nekaj lesenih konstrukcijah, marveč v resnici o celem novem mestu z več kot 10.000 nastanitvenimi enotami. Verjetno si lahko predstavljate, da v primeru, če sta na enoto dva človeka ali trije, to pomeni 30.000 ljudi, torej praktično manjše mesto. Narativ, ki ga poizkuša podajati vlada, je, da bo vse skupaj zelo ekološko in v sozvočju z naravo. To je nesmisel, saj ne moreš imeti ničesar ekološkega na tem nivoju, govorimo o popolni transformaciji celotnega ekosistema, veliko izkopov, betona, cest, električnih vodov, kanalizacije, vodovoda, praktično vse, kar potrebuješ, da bodo te enote funkcionalne. Narava? Ne bo je več, če se to zgodi,« doda Trajçe.

Kodrasti pelikan *(Pelecanus crispus)* foto: **PPNEA**

PROTESTI ZARADI UNIČENE NARAVE

Aprilski grobi in nedovoljeni poseg težke gradbene mehanizacije v to izjemno pomembno naravno območje je albanska vlada označila za tehnični pregled pred okoljsko presojo. Vendar pa so dejstva kazala drastično drugačno sliko – kanal, ki povezuje laguno Narta z morjem, je bil več dni popolnoma zablokiran. Buldožerji, ki so znotraj zaščitenega območja delovali brez dovoljenj, so prekinili pretok, ki laguni zagotavlja kisik, ohranja ravnovesje slanosti in ohranja neokrnjeno prehransko verigo, od katere so odvisni plamenci, pelikani in gnezdeče

Protesti v Albaniji foto: **PPNEA**

Območje je z ekološkega vidika izjemno pomembno, je druga najpomembnejša laguna v Albaniji in del veliko večjega ekosistema reke Vjose.

morske želve. Po opozorilih naravovarstvenikov bi nadaljevanje del lahko sprožilo ekološki kolaps. Veliko tega, kar je bilo uničeno – mokrišča, sipine, gozd, tri vrste habitatov, ki so v EU opredeljene kot prednostne – se ne bo obnovilo brez večletnih prizadevanj. Ko so lokalni prebivalci gradbena dela poskušali ustaviti, so naleteli na zasebno varnostno osebje in bodečo žico, posnetki spopada med prebivalci in varnostniki pa so se razširili po vsem svetu. Zavajanje albanske vlade ter njen mačehovski odnos do neprecenljive naravne dediščine sta konec maja v Tirani sprožila proteste, ki še vedno trajajo.

Po besedah Aleksandra Trajçeta so ogrožene obale eno zadnjih gnezdišč morskih želv v Albaniji. Protesti so ustavili in pregnali buldožerje, prepričan je, da v nasprotnem primeru želv na tem mestu ne bi bilo več.

Evropski parlament je junija sprejel resolucijo o Poročilu Evropske komisije o Albaniji za leto 2025, v kateri izraža resno zaskrbljenost zaradi dogajanja

Laguna Narta v delti reke Vjose
foto: **Arsen Roshi**

na zavarovanem območju Vjosa–Narta ter poudarja, da sta spoštovanje načela pravne države in okoljskih standardov Evropske unije temeljna pogoja za pristop Albanije k EU. Resolucija poziva k razveljavitvi sprememb albanskega Zakona o zavarovanih območjih iz leta 2024, ki so omogočile uničevanje enega najbolj izjemnih naravnih območij v Sredozemlju.

ZELENA REGA
(Hyla arborea)
foto: **PPNEA**

Evropski parlament je Albanijo prav tako pozval k takojšnji zaustavitvi gradbenih del, razvojnih posegov ter izdaje novih gradbenih dovoljenj za gradnjo na zavarovanih območjih – dokler ta ne bo razveljavila določb Zakona o zavarovanih območjih, ki niso skladne z evropsko zakonodajo, ter dokler ne bo zagotovila popolne usklajenosti s standardi EU na področju varstva narave.

NADALJNJE IZKORIŠČANJE ALI RAZVOJ S SKRBJO ZA NARAVO?

Prebivalci tamkajšnjo naravo izkoriščajo že stoletja, polovica lagune je bila že preoblikovana v soline, v laguni pa so nedavno brez ustreznih dovoljenj zgradili tudi veliko letališče. Izkoriščanje naj bi se nadaljevalo z izgradnjo ogromnega turističnega kompleksa s trumami turistov, ki bodo še dodatno obremenili že tako krhko ravnovesje. Poleg tega laguno, kot tudi druga zavarovana območja, v Albaniji pesti nenadzorovan in množičen divji lov na ptice. Po nekaterih ocenah v Albaniji letno pobijejo približno 265.000 ptic. V zadnjih letih so se razmere nekoliko izboljšale, predvsem zaradi intenzivnega dela albanskih nevladnih organizacij in pomoči tujih društev za zaščito narave.

DOPPS je v preteklosti v imenu evropskega naravovarstvenega partnerstva BirdLife skrbel za širitev in krepitev partnerstva BirdLife na Balkanu ter tako pomagal društvom na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Črni gori in Albaniji. V omenjenih državah smo še vedno aktivni, nedavno smo pomagali pri opredeljevanju območij Natura 2000 v Severni Makedoniji. V Črni gori in Albaniji smo pred več kot desetimi leti s pomočjo fundacije Euronatur vodili večletne monitoringe ptic selivk, kot tudi monitoring divjega lova. V takšne projekte smo vključevali lokalne ornitologe in pomagali krepiti njihovo ekipo. V tem pogledu sta nemška fundacija Euronatur in evropski BirdLife z zagotavljanjem strokovne podpore, sredstev in medijske izpostavljenosti omogočili razvoj društev in krepitev civilne družbe na področju varstva narave.

Medtem ko protesti v Albaniji še vedno potekajo, vlada spornega zakona še ni razveljavila, ravno tako ni opustila zamisli za gradnjo luksuznega letovišča. Albanija se je tako znašla na pomembnem razpotju, ki bo določilo, kakšna država bo v prihodnje – ali se res želi razvijati v skladu z evropskimi vrednotami in zakonodajo, kjer lahko sobivata razvoj in skrb za okolje.

VŠEČKANI DO SMRTI – VPLIV DRUŽBENIH OMREŽIJ NA BIODIVERZITETO

//Majda Dodevska

Dostopnost pametnih telefonov z visoko kakovostnimi kamerami in razmah družbenih omrežij, ki temeljijo na fotografijah, sta prispevala k naglemu porastu števila ljudi, ki se ukvarjajo s fotografiranjem oziroma snemanjem narave. Izjemne podobe narave na naših zaslonih povezujejo ljubitelje narave in izobražujejo, vendar ima vedno večje število fotografov narave negativen vpliv nanjo.

Objavljanje fotografij narave prispeva k njenemu ohranjanju, spodbuja okoljski aktivizem ter izobražuje, vsebine pa lahko za ohranjanje narave ali celo odkrivanje novih vrst uporabijo tudi znanstveniki. Leta 2023 so tako družbena omrežja prispevala k odkritju kar štirih novih rastlinskih vrst.

Vendar pa družbena omrežja spodbujajo medsebojno primerjanje in tekmovanje, digitalni ustvarjalci tekmujejo za vpliv ter občutek lastnega zadovoljstva. »Lov« na čim bolj izjemne podobe pogosto pomeni objavljanje podob ogroženih vrst, redkih rastlin in edinstvenih pokrajin, kar lahko spodbudi tvegano vedenje in neetične prakse. Naravoslovna fotografija tako že zaradi samega števila uporabnikov družbenih medijev spodbuja prekomerno izkoriščanje biotske raznovrstnosti in je ni več mogoče obravnavati kot neškodljivo, trajnostno ali nepotrošniško.

CENA DOBREGA POSNETKA

Na živalske in rastlinske vrste neposredno vpliva že sama navzočnost fotografov. Tovrsten vpliv je še posebej opažen pri redkih vrstah ali vrstah, ki se pojavljajo na omejenem geografskem območju. Človekova navzočnost vpliva na naravno vedenje, reproduktivni uspeh ali moti prehranjevalne vzorce živali, pripelje lahko do opuščanja gnezditvenih območij, gnezd in območij za počitek na kopnem ter celo dolgoročno vpliva na populacijo živalskih vrst na določenem območju.

Znan je primer kritično ogroženih ptic *Pterorhinus courtoisi*, endemita Kitajske, ki so jih fotografi vznemirjali med paritveno sezono. V Shimenu, največjem gnezditvenem območju in edinem, kjer so prisotni fotografi, so bila v primerjavi z vsemi drugimi gnezditvenimi območji gnezda teh ptic običajno postavljena više od tal, na drevesih, ki zagotavljajo boljšo zaščito, in dlje od stavb.

foto: **iStock**

Kritično ogrožena ptica **PTERORHINUS COURTOISI**, ki jo najdemo le v provinci Jiangxi na Kitajskem, je zaradi nenehnih motenj fotografov spremenila svoje gnezditvene navade.

foto: **iStock**

»Lov« na čim bolj izjemne podobe pogosto pomeni objavljanje podob ogroženih vrst, redkih rastlin in edinstvenih pokrajin, kar lahko spodbudi tvegano vedenje in neetične prakse.

ORHIDEJA *Paphiopedilum canhii*, ki so jo odkrili konec leta 2009 v Vietnamu, je zaradi objav na družbenih omrežjih že čez slabega pol leta postala kritično ogrožena, danes je v divjini izumrla.
foto: **Wikimedia, Phạm văn Thê**

Na spremembe vedenja živali lahko neposredno vplivata tudi predvajanje oglašanja ali krmljenje. Predvajanje oglašanja je sicer pomembno orodje, ki je v pomoč pri preučevanju in ohranjanju živalskih vrst, vendar je z naraščanjem priljubljenosti naravoslovne fotografije postalo tudi vse bolj pogost način privabljanja ptic. Metoda lahko vpliva na vedenje ptic, njihovo razmnoževanje, sproži lahko tudi agresivno obnašanje. Raziskave o fizioloških odzivih in dolgoročnih vplivih predvajanja klicev na osebke ali populacije so sicer še omejene, vendar raziskovalci pozivajo k previdni uporabi predvajanja klicev, zlasti ob upoštevanju velikega števila fotografov in možnosti kumulativnih vplivov na redke, skrivnostne ali teritorialne vrste. Uporaba zvočnih posnetkov se v krogih fotografov divjih živali na naravoslovnih izletih in tekmovanjih vse bolj označuje kot netrajnostna ali neetična.

Resne negativne posledice za živali, zlasti končne plenilce, ima lahko tudi privabljanje s hrano ali z vonjavami in vabami, da bi dosegli boljše možnosti za opazovanje in fotografiranje. Raziskave kažejo, da tovrstno hranjenje poveča naselitev živali na določenem območju, kar dolgoročno škodi genskemu pretoku, zmanjša plenilsko učinkovitost osebkov, spremeni metabolizem, poveča agresijo med pripadniki iste vrste ter poveča navajenost na ljudi. Raziskovalci so opazili tudi povečano agresivnost do sicer neciljnih vrst, ki jih je privabila nastavljena hrana, poslabšano fizično kondicijo živali, nižjo uspešnost razmnoževanja ter spremembe v populacijskih in skupnostnih procesih.

Vedno več literature naslavlja tudi motnjo, ki jo prostoživečim živalim povzročajo droni, ki so sicer lahko priročno orodje za opazovanje. Še posebej negativno se na drone odzivajo ptice. Številne študije navajajo priporočila in določajo minimalne razdalje, ki jih je treba upoštevati pri opazovanju ptic z droni, vendar pomanjkljivosti ter neusklajenost zakonodaj in politik preprečujeta učinkovito upravljanje rekreativne uporabe dronov za opazovanje prostoživečih živali.

Trdili bi lahko, da naravoslovni fotografi narave in njenih prebivalcev ne motijo nič bolj kot drugi obiskovalci, pohodniki ali opazovalci ptic. Vendar podatki kažejo na to, da se fotografi pogosteje ustavijo, zapustijo svoja vozila in se približajo divjim živalim. Neredka pa je tudi škodljiva praksa namernega nameščanja subjekta za lepšo fotografijo oziroma odvzem živali iz njenega naravnega okolja. Negativen učinek na okolje imajo lahko celo visoko etični fotografi, ki z minimalnim posegom razkrijejo in fotografirajo predstavnike določenih živalskih vrst. Če so »dobre« lokacije za fotografiranje znane več fotografom, na živali negativno vplivajo tudi pogosti minimalni posegi v njihovo okolje.

VPLIV NA RASTLINSKI SVET

Negativni vplivi navzočnosti fotografov pa se kažejo tudi na flori. Razkritje zanimive lokacije na družbenih omrežjih lahko število obiskovalcev te lokacije poveča do tolikšne mere, da ti znatno presežejo zmogljivosti okolja, kar pripelje do degradacije habitatov. Rastline so še posebej občutljive za povečan obisk, saj so nepremične ter zelo občutljive za teptanje in spremembe življenjskega prostora. Negativni vplivi pa niso omejeni samo na »ciljne« vrste, temveč se kažejo tudi na okolici. Na območjih s povečanim obiskom je bil zabeležen tudi povečan vnos tujerodnih vrst, ki jih prenesejo obiskovalci.

Za fotografe in številne organizirane aktivnosti so zaradi svoje raznolikosti in karizmatičnosti še posebej zanimive orhideje. Kar 40 odstotkov od 442 vrst orhidej, ki so na seznamu ogroženih vrst Mednarodne zveze za varstvo narave (IUCN), je močno ogroženih zaradi turističnih in rekreativnih dejavnosti.

Ob tem velja poudariti, da lahko razkrivanje izjemnih vrst in njihovih lokacij spodbudi veliko zanimanje zanje ter nezakonito oziroma prekomerno nabiranje. Potem ko so bile fotografije z lokacijami novoodkrite orhideje *Paphiopedilum canhii* objavljene na spletu, je bilo že v šestih mesecih po odkritju iz narave nabranih že več kot 99 odstotkov vseh znanih primerkov. Orhideja je zdaj v naravi izumrla.

ISKANJE RAVNOVESJA MED OPAZOVANJEM IN VARSTVOM NARAVE

Zaradi naraščajočega števila uporabnikov družbenih omrežij in priljubljenosti naravne fotografije je objave nemogoče nadzorovati oziroma popolnoma omejiti dostop do vrst in naravnih znamenitosti, ki so tarča digitalnih ustvarjalcev. Za učinkovito omejevanje negativnih vplivov je potrebna kombinacija ustreznega upravljanja na terenu, omejevanja dostopa do lokacij, sodelovanja ključnih deležnikov (naravovarstvene skupine, turistični organizatorji, upravljalci skupin na družbenih omrežjih, upravitelji zemljišč) ter boljšega ozaveščanja o primernem ravnanju v naravi.

Številna naravoslovna združenja in društva že imajo uveljavljene etične kodekse za odgovorno ravnanje, vključno z dejavnostmi, kot so opazovanje ptic, fotografiranje ptic in fotografiranje orhidej. Takšni kodeksi ravnanja so odlična izhodiščna točka, vendar niso zavezujoči in se zanašajo na posameznikovo odločitev o pravilnem ravnanju oziroma pritisku drugih članov skupine, da opozorijo na neprimerno vedenje.

Še posebej težavno je, da so družbena omrežja način za pridobivanje priznanja, zlasti pri fotografijah redkih vrst. To med fotografi ustvarja tekmovalnost in nadaljnje objavljanje redkih vrst, kar dokazano negativno vpliva na območja s povečanim obiskom. Da bi preprečili tovrstne negativne vplive na naravo, bi lahko posamezne interesne skupine svoje pripadnike že same odvračale od fotografiranja in objavljanja ogroženih vrst, prepovedale objave lokacij in spodbujale objavljanje s časovnim zamikom.

Upravljalci lahko pritisk številnih obiskovalcev zmanjšajo predvsem z omejevanjem dostopa do lokacij, kar je svojevrsten izziv. Izpostavljenost na družbenih omrežjih lahko hipoma znatno poveča obisk sicer malo obiskanih lokacij. Režima upravljanja pogosto ni mogoče tako hitro prilagoditi, lokacije pa so v tem času izpostavljene velikemu pritisku.

MALEGA SKOVIKA *(Glaucidium passerinum)* se pogosto dlje časa privablja s predvajanjem posnetka, zaradi česar postane nepozoren in bolj izpostavljen plenjenju.

foto: **Alen Ploj**

Obravnavanje vplivov družbenih medijev bi moralo presegati okvire biologije in ekologije posamezne vrste ter upoštevati tudi družbeno-gospodarske vplive dejavnosti, ki vrste ogrožajo. Nekatere izmed teh obstajajo, ker lokalnemu prebivalstvu prinašajo gospodarsko korist. Raziskave lahko pomagajo najti manj vsiljive dejavnosti ter spodbudijo lokalne prebivalce, da postanejo deležniki in vzori odgovornega ravnanja. Razširjenost in dinamičnost družbenih medijev bosta zahtevali celosten, prilagodljiv pristop k upravljanju, ki bo vključeval vse akterje in spodbujal ljudi k odgovornemu ravnanju.

Vir:

– Davis, R. A., Greenwell, C., Davis, B. J., & Bateman, P. W. (2024). Liked to death: the impacts of social media and photography on biodiversity. Science of the Total Environment, 949, 175106.

KODEKS slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

TRAGIČNI ZGODBI OPOZORILI NA **NEVARNOST ENERGETSKE INFRASTRUKTURE** ZA PTICE

//Tomaž Mihelič, Domen Stanič, Urša Očko, Majda Dodevska

Odtrgana perut beloglavega jastreba
foto: **arhiv DOPPS**

Letošnje poletje si bomo zapomnili po dveh bolečih primerih, ki sta nas znova opomnila, kako velika in prepogosto spregledana nevarnost za ptice je energetska infrastruktura. Mladi kačar Burja je na selitveni poti v Turčiji umrl zaradi udara elektrike, v Vipavski dolini pa je odtrgana perut beloglavega jastreba razkrila več žrtev, ki so trčile v žice daljnovoda. Oba primera kažeta, kako zelo pomembno je spremljanje in preučevanje ptic na njihovih poteh ter aktivno odpravljanje infrastrukturnih ovir.

Prvoletni kačar *(Circaetus gallicus)* Burja se je izvalil v Sloveniji in sredi leta 2025 poletel na Kraškem robu. Bil je eden izmed petih kačarjev, ki smo jih v sklopu čezmejnega projekta Interreg Italija-Slovenija Kras4us opremili s satelitskimi sledilnimi napravami. Sledilna naprava, nameščena na ptici, je omogočila izjemno natančen vpogled v kačarjevo selitveno pot in zadnjo noč. Burja se je jeseni po vzhodni selitveni poti prek Sirije in Egipta odpravil v Nigerijo, kjer je prezimil. Na poti nazaj proti Evropi pa se je njegovo prvo selitveno potovanje tragično končalo v Turčiji. Iz podatkov satelitske naprave, ki poleg lokacije beleži tudi tresljaje, smo lahko razbrali, da je ptica zvečer priletela na drog srednjenapetostnega daljnovoda, ponoči pa naprava premikanja ni več zabeležila. Že satelitski posnetki so nakazovali, da je ptica najverjetneje poginila zaradi električnega udara na srednjenapetostnem daljnovodu. Domnevo so na terenu potrdili tudi partnerji iz turške organizacije BirdLife.

Velika uharica, ki je poginila zaradi električnega udara
foto: **arhiv DOPPS**

Primer nazorno kaže, kako pomembno vlogo imajo sodobne raziskovalne metode pri varstvu ogroženih vrst, saj brez satelitskega oddajnika najverjetneje nikoli ne bi izvedeli, zakaj je Burja poginil. Obenem se je znova potrdilo, da so električni udari na srednjenapetostnih daljnovodih eden najpomembnejših vzrokov smrtnosti velikih uje na selitvenih koridorjih – ti močno ogrožajo tudi kačarje, ene najredkejših slovenskih gnezdilcev.

ODTRGANA PERUT BELOGLAVEGA JASTREBA

V prvem tednu avgusta pa je na DOPPS-u zazvonil telefon – sredi travnika pri Ložah v Vipavski dolini je domačin pod srednjenapetostnim daljnovodom našel sveže odtrgano perut beloglavega jastreba

(*Gyps fulvus*). Najdba peruti je bila še posebej nenavadna, saj preostalega dela ptice v bližini ni bilo.

Znani so primeri, ko lahko ptica tak trk z infrastrukturo preživi, zato smo sprožili iskalno akcijo. Iskanje je razkrilo še druge žrtve daljnovoda – med njimi redko veliko uharico (*Bubo bubo*) in kanjo (*Buteo buteo*), pri kateri je bil udar tako silovit, da ji je prav tako odtrgal perut. Truplo beloglavega jastreba so domačini našli šele kasneje, kar dva kilometra od kraja, kjer je bila prvotno najdena odtrgana perut. Pri iskanju poginulih in poškodovanih ptic si v zadnjem času pomagamo tudi z droni, saj je terensko pregledovanje večjih površin zelo zahtevno – posebej ker ostanki poginulih ptic v naravi ostanejo le kratek čas, pogosto jih že prvo noč odnesejo mrhovinarji, kot so lisice.

Kačar na daljnovodu
foto: **Sara Cernich**

Iskanje z dronom
foto: **Arhiv DOPPS**

»Raziskovati smrtnost ptic je neprijetno početje. Če me ne bi gnalo zavedanje, da jo lahko v prihodnosti nekoliko znižamo, bi že zdavnaj odnehal. Šele ko vidiš, koliko redkih vrst ptic konča na tovrstni infrastrukturi, se zaveš razsežnosti problema,« opozarja vodja Varstveno-ornitološkega sektorja DOPPS **Tomaž Mihelič**.

Primeri, ko infrastruktura ob trku ptici odtrga perut, so sicer redko dokumentirani, vendar znani. Podobno se je pred kratkim zgodilo ogroženemu rjavemu jastrebu (*Aegypius monachus*) v grškem delu Rodopov, ki mu je ob trku z vetrno elektrarno elisa odsekala perut. Elektrarna sicer ima senzorje za zaustavljanje ob navzočnosti ptic, vendar je sistem zatajil. Jastreb je kljub hitri oskrbi kasneje poginil. V Sloveniji smo zabeležili podoben primer trka sokola selca (*Falco peregrinus*) z žico visokonapetostnega daljnovoda v Mariboru. Četudi ptice takšen trk preživijo, pridobljene poškodbe zanje praviloma pomenijo konec življenja v naravi.

NEVIDNA NEVARNOST NA PRELETNIH KORIDORJIH

Daljnovodi in vetrne elektrarne so lahko najbolj uničujoči na pomembnih preletnih koridorjih. Ptice niso bile prilagojene umikanju objektom visoko v zraku, saj se na teh mestih z njimi nikoli niso srečale. Največ smrti ptic lahko tako preprečimo s pazljivim umeščanjem infrastrukture in sanacijo črnih točk. Pravo razsežnost težave sicer težko ocenimo, saj ostanki poginulih ptic v naravi hitro izginejo in jih nikoli ne najdemo.

Območje med Alpami in Jadranom je eden pomembnih koridorjev za ptice, ki ga uporabljajo tudi številne velike ujede. Koridorje potrjujemo z urami in urami natančnih opazovanj. Pri tem je dobrodošlo, kadar si lahko pomagamo tudi s tehnologijo. Beloglavi jastreb, ki smo ga julija letos opremili z oddajnikom, se je takoj znašel na tem koridorju, in to zelo blizu kraja z nesrečno odtrgano perutjo pri isti vrsti. Glavni poteki koridorja so nam znani, mikrolokacije preletov pa se spreminjajo glede na trenutne vremenske razmere.

Ohranjanje teh koridorjev in zmanjševanje nevarnosti na njih je ključnega pomena. Zavedamo se, kako velik naravovarstveni problem so nevarni srednjenapetostni daljnovodi, zato se z njihovo sanacijo aktivno ukvarjamo. Tako v okviru projekta LIFE for Lifelines skupaj z elektrodistribucijskimi podjetji in operaterjem prenosnega elektroenergetskega omrežja iščemo rešitve, s katerimi bi dolgoročno ohranili funkcionalnost pomembnih preletnih poti ter zmanjšali vpliv energetske infrastrukture na ptice. Osredotočamo se na najbolj kritične točke, kjer lahko z hitrimi intervencijami rešimo največ življenj.

V Sloveniji smo se poglobljenemu raziskovanju kačarja, enega naših najredkejših gnezdilcev, prvič posvetili v sklopu projekta Kras4us. Satelitsko spremljanje osebkov je kmalu razkrilo, da je tudi ta vrsta močno dovzetna za elektrokucijo. Raziskave s pomočjo sodobnih tehnologij so v naravovarstvu ključnega pomena za ugotavljanje prezrtih, a pogosto pomembnejših vzrokov upadanja populacij ptic in drugih organizmov. So prvi korak na poti k odpravi tovrstnih problemov in nam pomagajo usmerjati naše naravovarstvene napore. Tako smo z mrežo organizacij BirdLife sprožili tudi pobudo za sanacijo daljnovoda v Turčiji, kjer je poginil kačar Burja. Upamo, da bo njegova zgodba prispevala k temu, da bo v prihodnje rešila življenja številnih drugih ptic selivk.

BELE ŠTORKLJE ŽE ČETRTO LETO ZAPORED **PODRLE REKORD**

// Urša Očko

Telovadba pred poletom
foto: **Zarja Platovšek**

Medtem ko beležimo vse bolj zaskrbljujoče upade številnih vrst ptic kmetijske krajine, nas lahko razveseli novica, da gre vsaj eni izmed njih iz leta v leto bolje. Govorimo o beli štorklji (*Ciconia ciconia*), eni naših najbolj prepoznavnih in priljubljenih prebivalk kulturne krajine. Domačini, ki že vrsto let sobivajo z njimi, vsako leto nestrpno pričakujejo njihovo vrnitev in jim skozi celotno gnezditveno sezono veselo poigrava srce, ko jih krilate sosede spremljajo pri vsakodnevnih opravilih na travnikih, poljih in tudi v okolici doma. Štorklja je pri nas že tako ustaljena, da si brez nje ne moremo več predstavljati slovenskega podeželja.

Zato nas še toliko bolj veseli, da je bela štorklja že četrto leto zapored podrla rekord v številu zasedenih gnezd. Med letošnjim popisom smo jih zabeležili kar 346, kar pomeni, da smo Slovenci v samo treh letih postali bogatejši za kar 41 parov gnezdečih belih štorkelj! Tudi gnezditveni uspeh še zdaleč ni bil slab. Iz naših gnezd je namreč poletelo 773 mladičev, kar pomeni drugo najboljše leto doslej.

Bela štorklja se kaže kot zelo prilagodljiva vrsta, ki ji razmere, povezane z globalnim segrevanjem, za zdaj očitno ustrezajo, uspešno pa se zna prilagoditi tudi številnim drugim spremembam v krajini. Ena od sprememb, ki jo lahko v zadnjih letih še posebej dobro opazujemo, so spremembe v njenem selitvenem vedenju.

Selitev je eno izmed najnevarnejših obdobij v življenju štorkelj, zato je krajša selitvena pot zanje lahko pomembna prednost. Zaradi milejših zim so nekatere štorklje skrajšale svoje selitvene poti, posamezne pa so začele celo prezimovati v Evropi. Takšen trend opažamo tudi v Sloveniji, kjer iz leta v leto beležimo več prezimujočih belih štorkelj. V zimi 2025/2026 smo zabeležili rekordno število – najmanj 30 prezimujočih osebkov.

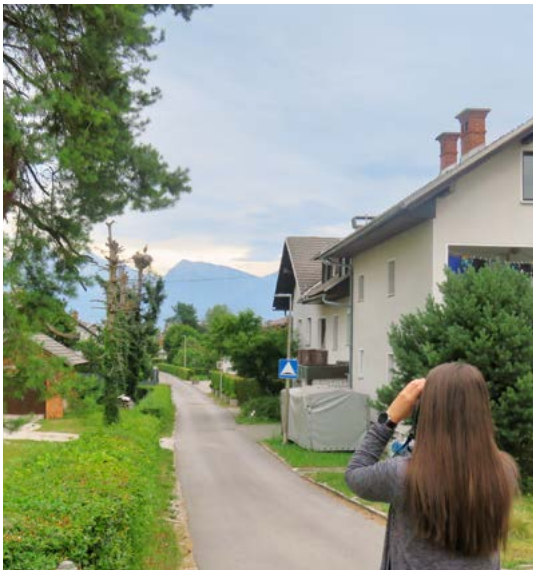
Obročkanje belih štorkelj
foto: **Muhamed Delić**

Zaradi milejših zim so nekatere štorklje skrajšale svoje selitvene poti, posamezne pa so začele celo prezimovati v Evropi. Takšen trend opažamo tudi v Sloveniji, kjer iz leta v leto beležimo več prezimujočih belih štorkelj.

Bližje kot štorklje prezimujejo svojim gnezdiščem, prej se lahko tudi vrnejo na svoja gnezda. Kar nekaj se jih je tako letos vrnilo že v februarju, tiste, ki so pri nas prezimovale, pa so se v bližini svojega gnezda zadrževale tudi skozi zimo. Zgodnejši prihodi in višje spomladanske temperature so marsikateremu paru omogočili, da je z gnezdenjem pričel prej kot običajno. To smo zelo lepo opazili tudi na letošnjem popisu, saj so bili na nekaterih gnezdih znotraj istega območja mladiči ob našem obisku že bistveno večji kot ob istem času v prejšnjih letih.

Krajšanje selitvenih poti, prezimovanje in zgodnejši začetek gnezdenja so tako le nekateri od načinov, kako se bela štorklja odziva na spreminjajoče se razmere. Njena prilagodljivost ji omogoča, da se uspešno spopada s spremembami v okolju in ostaja ena naših značilnih prebivalk kulturne krajine.

A tudi njeno naseljevanje v naši krajini ni nekaj samoumevnega. Da bomo lahko še naprej sobivali z njimi ter zadovoljni opazovali, kako po travnikih lovijo plen, med katerim so pogosto živali, ki jih ljudje dojemamo kot škodljivce, in ga vestno odnašajo na gnezda svojim mladičem, potrebujemo raznoliko kulturno krajino. Rekordno število belih štorkelj je zato čudovita in spodbudna novica – hkrati pa opomnik, kako pomembno je, da kulturno krajino ohranimo in obnovimo tudi za vse tiste vrste, ki se spremembam prilagajajo veliko težje.

Popis bele štorklje
foto: **Urša Očko**

Bela štorklja širi svoj gnezditveni areal. Vedno več gnezd beležimo tudi na Kočevsko-Ribniškem območju. Medtem ko sta bili še leta 2015 znani zgolj dve gnezditveni lokaciji, v zadnjih štirih letih že štiri, je bilo v letošnjem letu evidentiranih celo sedem gnezd, kar je rekordno število znanih gnezdišč na Kočevsko-Ribniškem območju. To potrjuje, da bele štorklje postopoma širijo svoje območje gnezdenja in postajajo vse pomembnejši del tudi naše kulturne krajine. Na zadnji dan šolskega leta, 24. junija 2026, je na Kočevsko-Ribniškem območju potekalo letošnje obročkanje mladičev bele štorklje (*Ciconia ciconia*). Letošnja gnezditvena sezona je bila za bele štorklje na našem območju ena uspešnejših v zadnjih letih.

Muhamed Delić

Eno jato štorkelj smo ujeli v Ižakovcih.
Foto: **Anja Cigan**

BIODIVERZITETA – ORKESTER ŽIVLJENJA

Živalska bitja imajo svoj čustveni in vedenjski svet; da bi jih razumeli, jih moramo začutiti. Moji motivi nastajajo v popolni usklajenosti z ritmom narave, ki se razkrije le tistim, ki znajo opazovati s srcem.

←←**ALPSKI KOZOROG** *(Capra ibex)*
Mogočni prebivalec visokogorskih strmin in nepogrešljiv člen mozaika biotske raznovrstnosti, ujet v objektiv med mogočnimi alpskimi vrhovi v času zlato rumenih macesnov.

↙**BOBER** *(Castor fiber)*
V mokriščih ključno prispeva k biodiverziteti. Njegovo zaupanje mi je omogočilo, da sem ga fotografirala iz neposredne bližine – trenutek, ki ga v naravi doživi le redkokdo.

←**MALA UHARICA** *(Asio otus)*
Skrivnostne sopotnice mojih poti; na fotografiji je eden izmed mladičev, ki z radovednim pogledom odkriva svet okoli sebe.

"Biodiverziteta je preplet milijonov niti, uničenje ene same lahko poruši celoten vzorec."

VANJA SEVER

foto: **osebni arhiv**

IZOBRAZBA IN DELO: Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti, vrtnarski tehnik, oskrbovalka družinskega člana, sina Timija.

O FOTOGRAFIRANJU: Od gora do voda skozi fotografijo raziskujem svet ptic in divjih živali ter spodbujam spoštovanje do biotske raznovrstnosti in ohranjanja njihovih habitatov. Prvinska povezanost z naravo traja že od mladih nog in je temelj mojega fotografskega poslanstva. Moj fotografski moto je: »Narava ne daje le tistega, kar vidimo z očmi, temveč to, kar začutimo s srcem.«

OPREMA: Nikon Z50 II, objektiv Sigma 150–600 mm f/5-6.3 DG OS HSM | Contemporary

RIBNICA IN KOČEVJE

// Besedilo in foto: **Aleksander Kozina**

SEZONA OBISKA

Jesen, od septembra do novembra

TRAJANJE OGLEDA

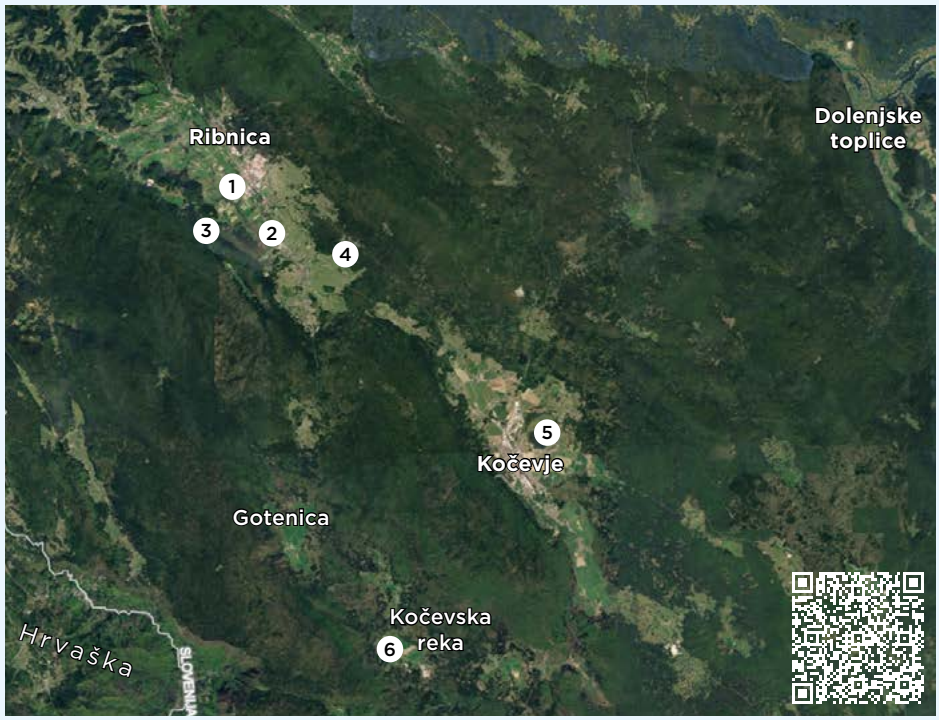
Za posamezno lokacijo bomo potrebovali vsaj eno do dve uri, hitro pa tudi več, zato si je za obisk dobro vzeti cel dan. Če želimo območje res dobro raziskati, pa si je še bolje vzeti en dan za ribniški in en dan za kočevski konec.

ZAHTEVNOST

Zaradi medsebojne oddaljenosti posameznih lokacij je logistično najbolj enostaven obisk z avtomobilom. Če si želimo ogledati le del lokacij, pa pride v poštev tudi obisk z vlakom ali avtobusom, a nas v tem primeru čaka še precej hoje oziroma vožnje s kolesom. Z izjemo lokacije št. 3 so vse druge lokacije nižinske in kondicijsko nezahtevne, v vsakem primeru pa je priporočljiva dobra terenska obutev. Razgledna točka na lokaciji 3 (Okameneli svatje) je močno prepadna in nezaščitena, zato je potrebna previdnost, zlasti ob obisku z otroki! Prav tako je na območju gozdov priporočljivo, da se držimo poti, saj se, če jo zapustimo, lahko zelo hitro izgubimo.

OPIS OBMOČJA

Ribniško-Kočevsko območje leži v južnem delu Slovenije. Nižinski del območja obsega dve tipični kraški polji, ki potekata v smeri JV-SZ. Po njiju teče več manjših rek ponikalnic (Bistrica, Ribnica, Rinža), krajina pa je prepletena s številnimi večjimi in manjšimi naselji, kmetijskimi površinami in različnimi tipi nižinskih gozdov. Kraški polji obdajajo obširni gozdovi (Velika in Mala gora, Stojna, Kočevski Rog…) s številnimi gozdnimi rezervati in pragozdnimi ostanki.

DOSTOP

Dostop do vseh opisanih lokacij je mogoč po regionalni cesti Ljubljana–Kočevje, ki jo med Ribnico in Kočevjem glede na posamezno lokacijo zapustimo na različnih mestih. Parkiranje: ❶ makadamsko parkirišča na začetku posestva Ugar; ❷ pri zadrževalniku Prigorica; ❸ na primernem mestu ob makadamski cesti, ki pelje iz Zadolja na Veliko goro; ❹ pri kapelici Svete Marjete; ❺ glavno parkirišče ob Rudniškem jezeru; ❻ parkirišče pri jezeru v Kočevski Reki

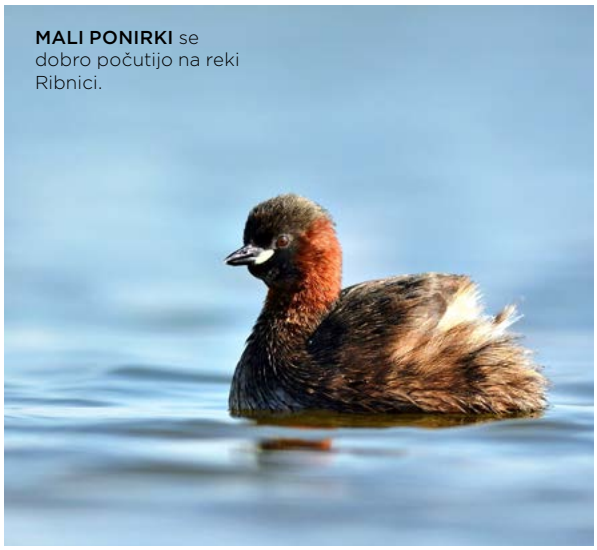
SPLOŠNE INFORMACIJE

Dodatne informacije o območju lahko dobite na spletnih straneh turizma Ribnice (turizem.ribnica.si) in Kočevja (kocevsko.com), ali pa obiščete bodisi Rokodelski center v Ribnici bodisi Turistični kompleks Jezero ob Rudniškem jezeru.

KJE IN KATERE PTICE OPAZOVATI

Z raziskovanjem območja lahko začnemo na južnem obrobju mesta Ribnica. Tu lahko parkiramo avto na večjem parkirišču na začetku posestva Ugar ❶ ter se odpravimo raziskovat okolico reke Ribnice. Z reke nas bo že na daleč pozdravilo oglašanje **malih ponirkov** (*Tachybaptus ruficollis*), v poplavnih jelševih gozdovih, ki jo obkrožajo, pa lahko opazujemo **dolgorepke** *(Aegithalos caudatus)*, **čižke** *(Spinus spinus)*, **male detle** *(Dryobates minor)* in **pivke** *(Picus canus)*.

Na bližnjem območju suhega jezu pri Prigorici ❷ se razprostira večje območje trstičevja, kjer lahko na jesenski selitvi opazujemo **trstne strnade** (*Emberiza schoeniclus*) in **plašice** *(Remiz pendulinus)*.

MALI PONIRKI se dobro počutijo na reki Ribnici.

Med raziskovanjem poplavnih gozdov nas utegne presenetiti **kozica** *(Gallinago gallinago)* ali **sloka** *(Scolopax rusticola)*. Vseskozi velja biti pozoren tudi na dogajanje nad nami, da ne spregledamo **sokola selca** *(Falco peregrinus)* ali **kragulja** *(Accipiter gentilis)*, ki oprezata za hrano.

Nad reko Ribnico se razprostira pogorje Velike gore. Če imamo na voljo dovolj časa in smo kondicijsko dobro pripravljeni, se lahko odpravimo raziskovat njene samotne gozdove. Lahko se odpravimo mimo vasi Zadolje v smeri proti Okamnelim svatom oziroma malim belim stenam ❸ na pobočju Velike gore, kjer ponujajo čudovit razgled na Ribniško dolino. Po poti lahko opazujemo številne pogoste gozdne ptice, kot so **čopaste** *(Lophophanes cristatus)* in **gorske sinice** *(Poecile*

KOZAČA je skrivnostna prebivalka ribniško-kočevskih gozdov.

Ob obilnem jesenskem deževju del Dolenjevaškega polja za nekaj dni zalije voda.

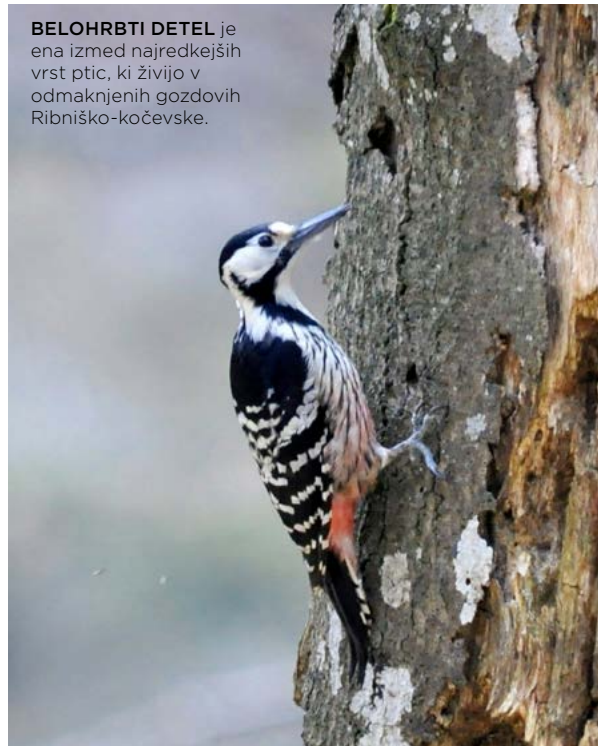
RUMENOGLAVI KRALJIČEK je pogosta vrsta v vseh različnih tipih gozdov na tem območju.

montanus), **rumenoglavi** *(Regulus regulus)* in **rdečeglavi kraljički** *(R. ignicapilla)*, in **kratkoprsti** *(Certhia brachydactyla)* in **dolgoprsti plezalčki** *(C. familiaris)* ter **šoje** *(Garrulus glandarius)* in **krekovti** *(Nucifraga caryocatactes)*. Z nekaj sreče bomo uzrli skrivnostno **kozačo** *(Strix uralensis)*, če so nam ornitološki bogovi res naklonjeni, pa tudi katerega izmed redkih gozdnih specialistov – **tripstega** *(Picoides tridactylus)* ali **belohrbtega detla** *(Dendrocopos leucotus)*.

Če smo časovno bolj omejeni, je boljše, da se od reke Ribnice odpravimo naprej v smeri Kočevja in z opazovanjem nadaljujemo na Dolenjevaškem polju. Dobra izhodiščna točka je kapelica svete Marjete ❹ na vzhodnem delu polja. Od tod se

BELOREPCA bomo najlaže opazovali v bližini Kočevske Reke.

BELOHRBTI DETEL je ena izmed najredkejših vrst ptic, ki živijo v odmaknjenih gozdovih Ribniško-kočevske.

Rudniško jezero je največja vodna površina na tem območju in posledično izjemno pomembna točka za selitev vodnih ptic.

na vse strani vijejo makadamske poti, ob katerih lahko v zgodnji jeseni opazujemo seleče **repaljščice** (*Saxicola rubetra*) in **kupčarje** (*Oenanthe oenanthe*). V prvih tednih septembra lahko opazujemo še zadnje **rjave srakoperje** (*Lanius collurio*), ko se odpravijo na potovanje proti Afriki, pa jih tu zamenja **veliki srakoper** (*L. excubitor*). Proti koncu jeseni se na polju prehranjujejo mešane jate **brinovk** *(Turdus pilaris)* in **vinskih drozgov** *(T. iliacus)*. Ob obilnejšem deževju se vzhodni del Dolenjevaškega polja za nekaj dni napolni z vodo – takrat lahko tu uživamo v čudovitih prizorih in opazujemo različne vrste vodnih ptic.

Jeseni so najpogostejše vrste kačjih pastirjev **KAMENJAKI**, ki jih prepoznamo pa intenzivni rdeči obarvanosti.

Naš naslednji postanek je Rudniško jezero ❺. Okoli njega teče krožna pot, ki jo sicer lahko prehodimo v slabi uri, opazovanje ptic pa lahko ta čas tudi nekajkrat podaljša. V jesenskem času se na jezeru pogosto ustavijo **čopasti** *(Podiceps cristatus)* in **črnovrati ponirki** *(P. nigricollis)*, **duplinske kozarke** *(Tadorna tadorna)*, **žvižgavke** *(Mareca penelope)* in **konopnice** *(M. strepera)*. Redno lahko opazujemo **polarnega** *(Gavia arctica)*, z nekaj več sreče pa tudi **rdečegrlega slapnika** *(G. stellata)*. V manjših bajerjih SV od jezera lahko poslušamo kruljenje **mokoža** *(Rallus aquaticus)*, z nekaj sreče pa lahko nad jezerom uzremo tudi **ribjega orla** *(Pandion haliaetus)*. Zlasti ob slabem vremenu se na jezeru redno ustavijo tudi redke vrste ptic. Zato je Rudniško jezero odlična lokacija za opazovanje tudi za tiste, ki jih nekaj dežnih kapelj ne ustavi pri raziskovanju.

Če si želimo raziskovati še bolj odmaknjene kotičke, se lahko za konec odpravimo do Kočevske reke ❻. Tam leži akumulacijsko jezero, okoli katerega je speljana naravoslovna učna pot z različnimi informativnimi tablami, animacijami in tudi opazovalnicami. Jezero je v ornitoloških krogih dobro poznano zaradi gnezdenja orla **belorepca** *(Haliaeetus albicilla)*, ki ga bomo z nekaj sreče lahko opazovali med našim obiskom. Tudi če orla ne bo na spregled, pa nas bo navdušila okolica jezera s pestrim izborom drugih ptic, ki jih bomo lahko opazili in slišali. V gozdu, ki obdaja jezero, se zelo dobro počutijo številne vrste žoln, med katerimi po glasnosti zbuja pozornost **črna žolna** *(Dryocopus martius)*. Poleg številnih že prej omenjenih vrst gozdnih ptic lahko tu opazujemo tudi nenavadne **krivokljune** *(Loxia curvirostra)*.

DRUGE ZANIMIVOSTI

Gozdovi okoli Ribnice in Kočevja so dom velikih zveri - **risa** *(Lynx lynx)*, **volka** *(Canis lupus)* in **medveda** *(Ursus arctos)*. Čeprav jih bomo zaradi njihove plahosti le stežka srečali, pa lahko, če smo pozorni, kaj hitro opazimo njihove sledi, vključno z iztrebki. Veliko bolj verjetno bomo v gozdu naleteli na **srne** *(Capreolus capreolus)* ali **jelenjad** *(Cervus elaphus)*, lahko pa nas preseneti tudi **gams** *(Rupicapra rupicapra)*.

Če si želimo raziskovati še bolj odmaknjene kotičke, se lahko za konec odpravimo do Kočevske reke. Tam leži akumulacijsko jezero, okoli katerega je speljana naravoslovna učna pot z različnimi informativnimi tablami, animacijami in tudi opazovalnicami.

Gozdovi v jesenskem času zažarijo v številnih odtenkih.

Ob reki Ribnici bodimo pozorni na sledi **vidre** *(Lutra lutra)* in skrivnostno **močvirsko sklednico** *(Emys orbicularis)*. Sicer pa lahko ob sončnih jesenskih dneh ob vodnih površinah na območju opazujemo tudi številne jeseni aktivne vrste kačjih pastirjev, med katere sodijo rdeče obarvani **kamenjaki** *(Sympetrum spp.)*, mogočne **zelenomodre** *(Aeshan cyanea)* in **blede deve** (*A. mixta*) ter bolj gracilne in umirjeno obarvane **zelene pazverce** (*Calcholestes viridis*).

V okolici Ribnice in Kočevja živi zelo močna populacija **MEDVEDOV**.

Ob sprehajanju po poljih in gozdovih bomo pogosto naleteli tudi na **SRNO**.

KAKO **ŠOJA** SADI DREVESA?

Avtorica pravljice in ilustracij: Katja Krivec

PAMETNA ŽIVI V . V TEM

RASTEJO MOGOČNA - HRASTI. PAMETNA SE TAKO

VSAKO JESEN, KO ZAČNEJO ODPADATI Z ,

ODPRAVI DO VELIKEGA STAREGA HRASTA.

TAM SI NABIRA IN JIH VZTRAJNO ZAKOPAVA V

SKRIVALIŠČA NA GOZDNIH . VSAKO

PAMETNA NEKAJ POJE, NEKAJ PA JIH POZABI

V SVOJIH SKRIVALIŠČIH NA GOZDNIH . IZ TEH

POZABLJENIH ZRASTEJO NOVA -HRASTI. IN TAKO

PAMETNA VSAKO LETO POSADI NEKAJ NOVIH .

Legenda:

ŠOJA

GOZD

DREVESA

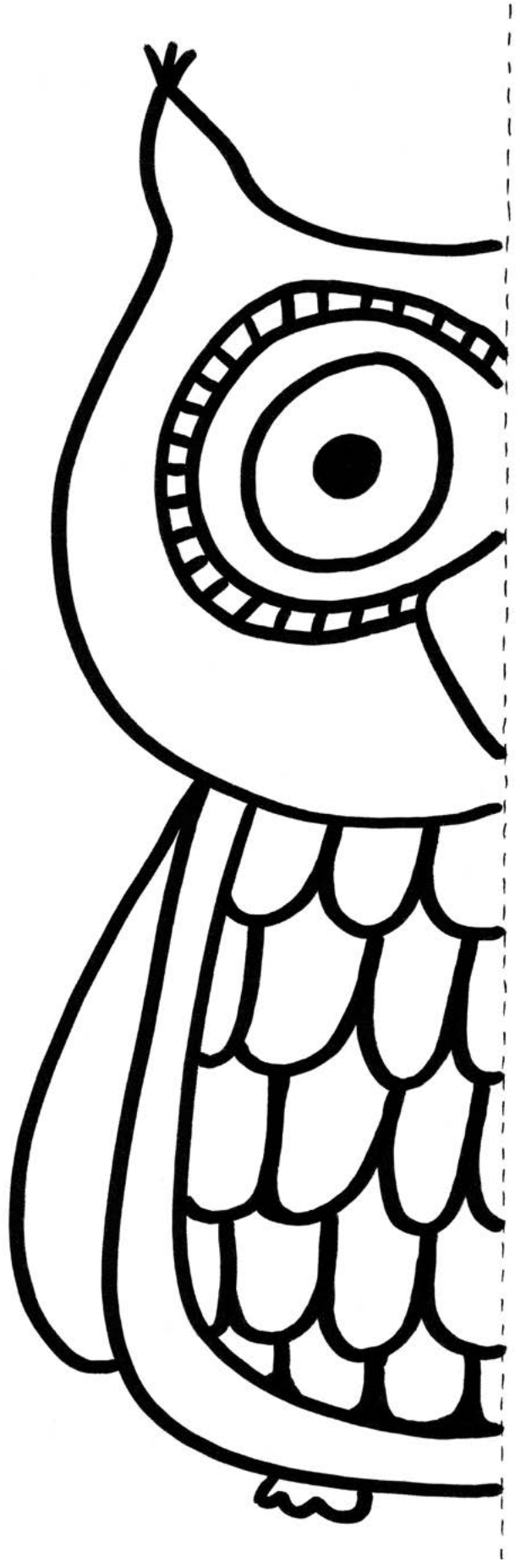

LISTI

ŽELODI

TLA

ZIMA

TO JE ZRCALO. NA LEVI STRANI VIDIŠ DEL RISBE. TVOJA NALOGA JE, DA ENAKO (ZRCALNO) RISBO NARIŠEŠ ŠE NA DESNO STRAN. TAKO BOŠ DOBIL CELO RISBO, KI JO LAHKO TUDI POBARVAŠ!

PLAŠICA
(Remiz pendulinus)
foto: **Vanja Sever**

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS OKTOBER – DECEMBER 2026

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon **01/426 58 75** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **www.ptice.si** in na FB-strani **www.facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

predavanje
izlet
akcije / delavnice / stojnice / popisi
lokacija
ura
informacije

OKTOBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

NOVEMBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

DECEMBER

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

PREDAVANJA

SRE 2 DEC

PREDAVANJE: VRSTNO PESTRI TRAVNIKI – DEDIŠČINA, KI JO OHRANJAMO TUDI S PROJEKTOM LIFE FOR SEEDS

Monika Podgorelec

Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška c. 160, 2000 Maribor (predavalnica bo objavljena naknadno)

ob 18.00

Vrstno pestri travniki sodijo med najbogatejše življenjske prostore v Sloveniji. So živa dediščina narave in ljudi ter pomembno prispevajo k ohranjanju rastlin, opraševalcev in ptic. Na predavanju bomo predstavili njihov pomen za naravo in človeka ter aktivnosti in rezultate petletnega projekta LIFE FOR SEEDS – Ohranjanje prioritetnih travniških habitatnih tipov v Sloveniji z vzpostavitvijo semenske banke in obnovo in situ, ki se letos zaključuje. Spoznali bomo, kako z različnimi naravovarstvenimi ukrepi prispevamo k ohranjanju te izjemne naravne in kulturne dediščine.

PET 27 NOV

PREDAVANJE: SELITEV ŽERJAVOV

dr. Dejan Bordjan

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10, 9000 Murska Sobota

ob 17.00

Žerjavi so ptice nasprotij, ki nas navdušujejo že s svojo prisotnostjo. Če ste tako kot jaz očarani nad žerjavi ali pa vas zanima, kako je ptica z roba izumrtja v Evropi postala že občasni škodljivec, vam lahko na predavanju ponudimo nekaj odgovorov. Spoznali bomo, kaj se z vrsto dogaja v Evropi in pri nas. Dotaknili se bomo tudi zelo razširjene občanske znanosti oz. pomena naključnih opazovanj. Na koncu bomo odgovorili tudi na vprašanje, ali bomo žerjava kdaj »spet« šteli za našo gnezdilko.

SRE 4 NOV

POTOPISNO PREDAVANJE: KENIJA

Rok Lobnik

Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška c. 160, 2000 Maribor (predavalnica bo objavljena naknadno)

ob 18.00

Konflikt med človekom in divjimi živalmi (oz. konflikt med ljudmi glede divjih živali) je globalni fenomen, ki v Afriki doseže novo raven. V sklopu predavanja bi vam rad predstavil svojo dvotedensko izkušnjo v Keniji, kjer smo med študijem izvajali intervjuje z lokalnimi skupnostmi glede njihovega sobivanja s tamkajšnjo megafavno. Z vami bom delil svoje zabavne, a tudi nekoliko manj prijetne izkušnje med bivanjem v tem prečudovitem kotičku sveta. Govora pa bo seveda tudi o mnogih zanimivih vrstah ptic, ki sem jih opazil tekom potovanja.

IZLETI

NED 8 NOV

OPAZOVANJE PTIC OB REKI PESNICI IN JEZERU KOMARNIK

Robert Šiško (informacije in prijave na 040 212 631 ali robert.sisko.or@gmail.com)

Točna lokacija zbora bo sporočena ob prijavi na izlet

ob 9.00

Do jezera Komarnik nas bo pot peljala najprej ob reki Pesnici. Komarnik je znan kot gnezdilno območje za mnogotere vodne ptice. Med njimi je nekaj v Sloveniji zelo redkih vrst. Je tudi izredno zanimiva lokacija za ptice selivke in dom drugim redkim živalskim vrstam. Komarnik je jezero z zelo zanimivo zgodovino, ki sega še v konec 16. stoletja. Na severovzhodu ga obdaja gozd Črni les, ki mu dajejo svoj čar številne rimske gomile in »tičnica«. Jezero Komarnik skupaj z okoliškimi travniki in gozdom na površini 100 hektarjev tvori naravno vrednoto državnega pomena. Pot je primerna tudi za najmlajše, seveda s spremstvom. Prosimo vas le, da na izlet s seboj ne pripeljete psa. Hvala.

NED 6 DEC

TRADICIONALNI IZLET NA PTUJSKO JEZERO

Tilen Basle

na desnem bregu reke Drave ob mostu za pešce

ob 9.00

Vabljeni na tradicionalni izlet na Ptujsko jezero, ki ga vsako leto organiziramo prvo nedeljo v decembru. Običajno je to že primeren čas za opazovanje zimskih gostov. Od izhodišča ob mostu za pešce se bomo sprehodili do ornitološke opazovalnice in nazaj. Izlet je lahko tudi odlična priprava na januarsko štetje vodnih ptic.

SREČA IMA KRILA

// **Benjamin Dovečar,** ilustracija: **Rok Dovečar**

"*Sreča - svobodna ptička, kjer se ji zdi, tam posedi*", umetniško delo iz leta 1995, izvira iz pogovora o razliki med človeško ujetostjo in ptičjo svobodo. Danes nas to delo nagovarja še močneje. Na platnu žari mogočna ptica, katere modrina telesa nosi nebo v sebi. A ključ ni v letu, temveč v mirovanju. Ptica stoji na tleh, saj sreča "posedi" po lastni volji. To je lekcija o pravi svobodi: ta ni v begu, temveč v avtonomiji izbire, kdaj vzleteti in kdaj počivati. Ptice in sreče si ne moremo lastiti, sta darilo trenutka, ki ga lahko le hvaležno opazujemo.

Medtem ko ljudje pogosto živimo v iluziji, da lahko nadzorujemo svoje življenje, okolico ali celo srečo samo, nas ptice učijo umetnosti prepuščanja. Ko skozi daljnogled opazujemo sinico, štorklo ali orla, ne opazujemo le živali, temveč bitja, ki so presegla meje, ki nas težijo. Ljudje smo bitja gravitacije - ne le fizične, marveč tudi duševne. Priklenjeni smo na svoje imetje, na družbena pričakovanja, na skrbi o prihodnosti in obžalovanja o preteklosti. Ptica na sliki pa je krožna, zaključena celota, nima prtljage. Uči nas, da prava lahkotnost bivanja ne izhaja iz tega, kar imamo, ampak iz tega, česar ne potrebujemo.

Zeleni hribi na sliki so za ptico le počivališče, za nas pa so pogosto edini svet, ki ga poznamo in iz katerega ne upamo stopiti. Ptica nas uči, da je varnost, ki jo ljudje tako krčevito iščemo v "kletkah" svojih navad in zidov, le iluzija. Prava varnost se skriva v zaupanju v lastna krila in v zmožnosti, da se prepustimo vetru. Ptice ne poznajo meja, ki jih rišemo na zemljevide, one poznajo le pokrajine, letne čase in instinkt, ki jih vodi. S tem nas opominjajo na univerzalno povezanost vsega živega, na katero smo v svojem ozko usmerjenem pogledu na svet pogosto pozabili.

Najpomembnejša lekcija te "Sreče-svobodne ptičke" pa je lekcija o – nelastninjenju. Ljudje si srečo želimo ujeti, jo zapreti in ohraniti za vedno. A slika nam skozi svojo igrivo geometrijo sporoča, da je takšno početje obsojeno na propad. Če ptico zapremo v kletko, morda res ostane pri nas, a to ni več tista ptica, ki nas je očarala s svojo svobodo – ostane le njena senca. Sreča je, tako kot ptica, avtonomno bitje. Pride in "posedi", ko so razmere prave, in odleti, ko je čas za spremembo. Umetnost življenja, ki nam jo kaže narava, je v tem, da uživamo v njenem obisku, ko je tu, in da žalujemo, ko razpre peruti in odide, saj vemo, da je to edini način, da ostane to, kar je – svoboda.

Ta slika iz leta 1995 tako ostaja trajen vizualen opomnik. Ko boste naslednjič v naravi opazovali ptico, jo poglejte tudi kot učiteljico, ki obvlada tisto, kar se mi trudimo doumeti vse življenje: kako biti polno navzoč v trenutku, brez teže preteklosti, in kako z zaupanjem zreti v odprto nebo. Mi hodimo po tleh, a dokler smo sposobni občudovati njihov let in ga preliti v umetnost in misel, del njihove svobode zaživi tudi v nas.

Najpomembnejša lekcija te "Sreče-svobodne ptičke" pa je lekcija o – nelastninjenju. Ljudje si srečo želimo ujeti, jo zapreti in ohraniti za vedno. A slika nam skozi svojo igrivo geometrijo sporoča, da je takšno početje obsojeno na propad.

ORNITOLOŠKO POLETJE NA CERKNIŠKEM JEZERU

// Monika Podgorelec

Udeleženci Mladinskega raziskovalnega ornitološkega tabora 2026 z mentorji na Planinskem polju.
foto: **TUR Servis**

Območje Cerkniškega jezera je mokrišče izjemnega svetovnega pomena in je kot tako vselej vredno pozornosti. Njegova posebnost je, da se njegova podoba skozi leto in tudi med leti močno spreminja, zato se na isto mesto lahko vračaš vedno znova in znova, pa nikoli ne vidiš čisto enakih prizorov, enakih slik, enakih vrst ptic... Mladi in mladi po srcu smo se zato letos med 28. junijem in 4. julijem že četrtič zbrali na Mladinskem ornitološkem raziskovalnem taboru ob Cerkniškem jezeru. Z zabeleženimi opazovanji ptic med letošnjim raziskovanjem smo tako še dopolnili bazo podatkov o pticah, v kateri so že zbrani podatki s predhodnih mladinskih taborov iz let 2018, 2021 in 2023.

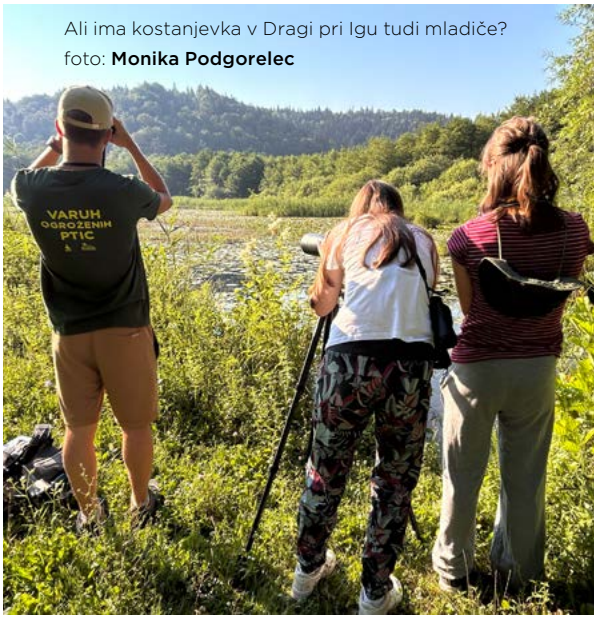
V »lov« za pticami smo se zapodili še pred sončnim vzhodom.
foto: **Dejan Bordjan**

Popisovanje med šašjem in menihi Cerkniškega jezera.
foto: **Rok Lobnik**

37. tabor za mlade je tokrat potekal v sklopu projekta LIFE FOR SEEDS, njegovo vodenje pa sva prevzela Monika Podgorelec in Rok Lobnik. Osemnajst mladih, starih med deset in osemnajst let, se je za en teden skupaj s šestimi mentorji naselilo v lovskem domu Lovske družine Cerknica v Zelšah. Fantje in le 3 punce so prišli iz različnih koncev Slovenije: sedem iz osrednje Slovenije, sedem z Gorenjske, trije z Dolenjske ter po eden z Notranjske, Štajerske in iz Pomurja. Večino časa so mladi preživeli na terenu, razdeljeni v šest tematskih skupin: »rjavi srakoper«, »škrlatec«, »ptice kulturne krajine«, »nočne ptice in ujede«, »gozdne ptice« in »vodne ptice«.

Dolgčas nam ni bilo! Vsak dan še pred sončnim vzhodom je bilo treba najprej, pogosto še v polsnu, poskrbeti za dovolj hrane v nahrbtniku – za zajtrk in malico na dopoldanskem terenu. Včasih se je zgodilo, da sta na teren »pobegnila« tudi cel kozarec lešnikovega namaza in arašidovega masla, a sta se popoldne čudežno spet pojavila – sicer že precej bolj prazna. Pot raziskovanja nas je vodila po najrazličnejših habitatih: med visokim šašjem in trstičjem sicer presušenega Cerkniškega jezera, po travnikih Planinskega polja, skozi divje gozdove Javornikov in Slivnice, med rušjem Snežnika ter po vzpetinah Hrušice, Blok in Menišije. Ker nam je letošnje poletje postreglo s povsem »izsušenim« Cerkniškim jezerom, smo za opazovanje vodnih ptic morali naše raziskovanje razširiti tudi nekoliko dlje – do ribnikov v Dragi pri Igu, Renških glinokopov, Vogršča in Save pri Ljubljani. Vmes smo se ustavili tudi na Ravbarkomandi in opazovali skalne lastovke. Skupine so tekmovale, kdo bo videl več vrst in kdo bo poročal o najbolj zanimivem opazovanju. Najbolj zavzeto sta se merili Dejanova in Rokova skupina, tako v terenskem beleženju vrst kot tudi pri prepoznavanju »skrivnostnih fotografij«.

Ali ima kostanjevka v Dragi pri Igu tudi mladiče?
foto: **Monika Podgorelec**

Pot raziskovanja nas je vodila po najrazličnejših habitatih: med visokim šašjem in trstičjem sicer presušenega Cerkniškega jezera, po travnikih Planinskega polja, skozi divje gozdove Javornikov in Slivnice, med rušjem Snežnika ter po vzpetinah Hrušice, Blok in Menišije.

Čakanje na podhujko na Stražniku je dodobra preizkušalo naše potrpljenje.
foto**: Dejan Bordjan**

Zmagovalca tekmovanja »Skrivnostna fotografija«
foto**: Monika Podgorelec**

Vsi skupaj pa smo ob koncu dneva na seznam pridno beležili novo opažene vrste. Ob koncu tabora se je na njem znašlo več kot 140 vrst ptic, med njimi številne zanimive in redke vrste: belorepec, črna štorklja, kosec, škrlatec, plotni strnad, repaljščica, smrdokavra, ribji orel, močvirski lunj, sokol selec, kačar, kozača, veliki skovik, podhujka… Na pobudo udeleženke, ki obožuje vidre, smo letos med taborom pripravljali tudi seznam opaženih drugih, »neptičjih« vrst. Naša raziskovalna pozornost se je tako razširila na celotno biodiverziteto Cerkniškega jezera in okolice. In tudi tu ni manjkalo presenečenj – nekateri srečneži so opazovali medveda, risa in divjo mačko.

S kanuji smo se odpravili na kanu-safari po reki Unici.

foto: **Monika Podgorelec**

Teden na taboru ni bil namenjen samo pticam. Popoldneve in večere smo si – tudi ob pomoči drugih društev in Notranjskega regijskega parka – popestrili z vrsto zanimivih dejavnosti. Za uvod v tabor so mladi v Centru za obiskovalce Cerkniško jezero spoznali naravne značilnosti tega enkratnega območja. Posebno doživetje je bil obisk Rakovega Škocjana, kjer smo raziskovali netopirje – lovili smo jih z nežnimi najlonskimi mrežami. Doživetje nas ni razočaralo, saj smo ujeli in od blizu spoznali pet vrst netopirjev, med njimi tudi redkega nimfnega in rjavega uhatega netopirja. Prisluhnili smo tudi zanimivemu predavanju Rudija Kraševca o velikih zvereh, nato pa na terenu poslušali tuljenje šakalov in jih s pomočjo drona s termovizijsko kamero tudi opazovali. Eno popoldne smo pod vodstvom TUR Servisa s kanuji preveslali del prekrasne reke Unice ter občudovali švigajoče lipane, klene in ščuke. Dejan pa nas je s potopisnim predavanjem popeljal še nekoliko dlje, do Kazahstana.

Pomemben del tabora je bilo tudi spoznavanje pomena vrstno bogatih travišč in njihove vloge pri ohranjanju ptic. Mladi so se seznanili z različnimi tipi vrstno pestrih travišč v Sloveniji ter aktivnostmi projekta LIFE FOR SEEDS za njihovo ohranjanje. Prav ozaveščanje o pomenu teh habitatov je eden izmed pomembnih ciljev projekta, ki je tudi letos podprl izvedbo tabora. Vsaka od šestih skupin je s svojim terenskim popisovanjem travniških ptic pomembno prispevala tudi k monitoringu ptic na travnikih, ki so bili obnovljeni v okviru projekta na območju Notranjskega regijskega parka.

Pomemben del tabora je bilo tudi spoznavanje pomena vrstno bogatih travišč in njihove vloge pri ohranjanju ptic.

foto: **Monika Podgorelec**

POSEBNA IN POMEMBNA SPOZNANJA VODJE TABORA:

Kaj je visoka motivacija? Negibno sedenje otrok v tišini skoraj celo uro, četudi jih pikajo komarji (med čakanjem na podhujko na Stražniku).

Kaj je izredno visoka notranja motivacija? 13-letni otrok se v štirih mesecih nauči priročnik Ptice Slovenije, Evrope in Sredozemlja na pamet in kljub temu, da je prvič na taboru, v dvojici s kolegom pomete z vso konkurenco na tekmovanju »Skrivnostna fotografija«.

Fantje med 12. in 18. letom so lačni že pol ure po obilnem kosilu. 😊

Včasih tudi ženska uspešno svetuje, če avto mentorju ne vžge.

Vsaka skupina je ob koncu tabora svoja terenska opazovanja in ugotovitve strnila na plakat, ki so ga zadnji dan tabora predstavili staršem in lokalnim obiskovalcem. S tem so mladi pokazali, kaj vse so v enem tednu raziskali, spoznali in se naučili. Domov so odnesli novo znanje, dragocene izkušnje, nova prijateljstva in številne nepozabne spomine. Tabor je z odličnimi mentorji znova dokazal, da neposreden stik z naravo in srčno raziskovanje ptic navdušujeta mlade ter prispevata k oblikovanju novih generacij varuhov ptic in narave. Hvala vsem staršem, ki jim to omogočate in jih pri tem spodbujate!

Mentorji Rok, Dejan, Matija, Maks, Jaka in Žan, hvala, ker ste bili odgovorni, zanesljivi in zabavni. Brez vas tabora ne bi bilo! V imenu mladih, hvala za vse kepice sladoleda pri Lediju in predvsem za vse znanje, ki ste ga nesebično delili z njimi. Iskrena hvala tudi Notranjskemu regijskemu parku, Društvu Dinaricum, Gostilni Glaž'k, Lovski družini Cerknica in podjetju TUR Servis Cerknica za vso podporo in sodelovanje.

KDO SMO BILI IN KAJ SMO POČELI

Na taboru je delovalo šest raziskovalnih skupin, vsaka pa se je posvetila svoji raziskovalni temi. Svoja doživetja in zaključke vam sporočajo v naslednjih odstavkih.

SKUPINA »VODNE PTICE«

Udeleženci: Uroš Kovačič, Mitja Tuljak, Erazem Jernejčič

Mentor in poročevalec: Rok Lobnik

Naša skupina je bila zadolžena predvsem za zbiranje podatkov o vodnih pticah, a je bilo zaradi suše Cerkniško polje praktično brez vode. Sami smo popisali Cerkniško jezero pri Rešetu, ostale skupine pa so se v iskanju vode odpravile celo proti Ljubljanskemu barju in Novi Gorici. Poleg tega smo popisali še gozdne ptice na Malem Javorniku, precej časa pa smo preživeli na mokrotnih travnikih v okolici Martinjaka, od koder smo se vedno vrnili premočeni od glave do peta. Tam smo namreč popisovali travniške ptice ter iskali pojoče samce škrlatcev. V bližini vasi Dane smo napravili še popis rjavega srakoperja. Od zanimivosti smo bili priča parjenju škrlatcev, videli smo tudi samca pisane penice in mladega kačarja. Poleg ptic smo nekaj časa namenili netopirjem in samo v eni koči na Javornikih našli kar štiri vrste. Vrhunec tabora pa je bil zadnji večer, ko smo med vožnjo po Javornikih srečali kar tri medvede, par kozač ter risa, ki je s kar dvema mladičema prečkal cesto. To je bil dogodek, ki ga gotovo še dolgo ne bomo pozabili.

SKUPINA »RJAVI SRAKOPER«

Mentor: Matija Mlakar Medved

Udeleženci: Lan Eržen, Oskar Tasič, Vid Rihar

V naši skupini smo se na taboru osredotočili na rjavega srakoperja. Med taborom smo s pomočjo drugih skupin popisali 6 km^2 mozaične kmetijske krajine v okolici Cerkniškega jezera in opazili ter vestno zabeležili kar 61 parov rjavih srakoperjev. Največ parov smo opazili na travnikih, posejanih s primernimi lovnimi mesti oz. prežami. Ugotovili smo, da srakoperji za preže najraje izbirajo grme ter da na plen v povprečju prežijo z višine 3,4 m. Poleg srakoperjev smo pri svojem delu seveda opazili tudi številne druge živali – v lepem spominu nam bodo ostala srečanja s smrdokavro, čebelarjem in mokožem, nekega jutra pa nas je še v mraku ob jezeru presenetila tudi izmuzljiva divja mačka.

Naša raziskovalna pozornost se je razširila na celotno biodiverziteto Cerkniškega jezera in okolice.
foto: **Monika Podgorelec**

SKUPINA »ŠKRLATEC«

Mentor: Jaka Zlobko

Udeleženci: Beti Bauk, Ela Grabnar, Jakob Duraković

Škrlatec je vrsta ptice, ki spada med ščinkavce in v Sloveniji redno gnezdi samo ob Cerkniškem jezeru. Škrlatec ima gnezdo na travnikih s posameznimi grmi, s katerih poje in si v njih tudi gradi gnezdo. Naša skupina je popisovala škrlatca s ploskovnimi popisi. Območje jezera smo razdelili na 15 ploskev in jih s pomočjo drugih skupin tudi vse popisali. Skupaj smo med taborom popisali sedem osebkov škrlatca in en par.

V Rakovem Škocjanu smo raziskovali tudi netopirje.
foto: **Monika Podgorelec**

SKUPINA »GOZDNE PTICE«

Udeleženci: Aljaž Sever, Teodor Razboršek, Rene Česnik

Mentor in poročevalec: Maks Sešlar

Okolico Cerkniškega jezera obdajajo čudoviti gozdovi Javornikov, Snežniškega gorovja in Slivnice, kar je kot nalašč za raziskovanje gozdnih ptic. Glede na raznoliko nadmorsko višino smo se odločili, da bomo ugotavljali, kako se z njo spreminja vrstna pestrost ptic. Pri raziskovanju so nam vestno pomagale druge skupine, s pomočjo katerih smo prišli do naslednjih zaključkov. Število vrst se z višanjem nadmorske višine zmanjšuje. Največ vrst je bilo na 700 m (11 vrst) in najmanj na 1200 m (5 vrst). Kot najpogostejše so prvo mesto osvojile črnoglavke, na drugem mestu ščinkavci in na tretjem mestu meniščki. Na število in vrste ptic na posameznih raziskovalnih točkah so poleg nadmorske višine vplivali tudi starost gozda, vrstna sestava drevesnih vrst, čas popisovanja ter seveda tudi spretnost popisovalca. Kadar nismo raziskovali gozdnih ptic, pa smo se odpravili tudi na druga zanimiva popotovanja. Povzpeli smo se na vrh Snežnika, obiskali znane Renške glinokope

in vodne površine Goriške regije, zagrizli v samo središče posušenega jezera, obročkali ptice na grmiščih Cerkniškega polja ter popisali gnezdeče podhujke na območju vojaškega vadbišča Poček. Tabor nam je dal veliko novih izkušenj in nam bo ostal v lepem spominu.

SKUPINA »TRAVNIŠKE PTICE«

Udeleženci: Hana Movrin, Lovro Tuljak, Nejc Cuder
Mentor in poročevalec: Dejan Bordjan

Letos smo se štirje mušketirji lotili podrobnega raziskovanja vplivov obnovljenih cerkniških travnikov na travniške vrste ptic. Na sedmih ploskvah, ki smo jih dobili od prijaznih ornitologov projekta LIFE FOR SEEDS, smo se preizkusili v prepoznavanju in iskanju ptic na travnikih. Na njih smo najpogosteje naleteli na bičjo trstnico, rumeno pastirico in repaljščico ter bolj ali manj uspešno lovili ravnotežje na majajočih se »menihih« (lokalno poimenovanje za visoke šope ali kopuče šašev). Ob vsem tem smo se zagrizli še v skoraj nemogočo nalogo izbire najljubšega sladoleda ter se preizkusili v uporabi metod v domeni drugih skupin. Za češnjo na vrhu sladoleda smo si ogledali še vedno ljubke mladiče skalnih lastovk.

Udeleženci tabora so svoje delo predstavili obiskovalcem na zaključni prireditvi.
foto: **Tilen Basle**

SKUPINA »NOČNE PTICE IN UJEDE«

Udeleženci: Žan Gider, Domen Goljuf, Svit Dimic
Mentor in poročevalec: Žan Tertinek

Skupina za ujede in nočne ptice je tako kot druge skupine popisovala ptice kmetijske krajine, gozdne in vodne vrste ter seveda tudi ploskve za škrlatca in rjavega srakoperja. Ob tem smo vedno najbolj vneto oprezali za ujedami, zvečer in ponoči pa za nočnimi pticami. Opravili smo popise kozače, velike uharice, velikega skovika in podhujke, na poti nazaj s terena za šakale pa smo zabeležili tudi malo uharico. Skupaj smo evidentirali deset vrst uje. Med najzanimivejšimi so bili kačar, močvirski lunj in ribji orel, najpogostejši pa sta bili postovka in kanja.

Letošnji Mladinski ornitološki tabor Cerknica 2026 je potekal v okviru projekta LIFE FOR SEEDS (LIFE20 NAT/SI/000253)

KAJ SO O TABORU POVEDALI MLADI ORNITOLOGI

// Majda Dodevska

Naših ornitoloških taborov se vsako leto udeleži veliko mladih, tako tudi letošnjega, ki je potekal na Cerkniškem jezeru. Opazovanje ptic, nočni pohodi, opažanje divjih zveri in nova prijateljstva – tabori so vse to in še več. Nekaj letošnjih udeležencev nam je zaupalo, kaj jim je najbolj ostalo v spominu ter zakaj se vedno znova vračajo na DOPPS-ove tabore.

HANA, 14 LET

Na tabor sem se pred dvema letoma prijavila iz radovednosti in z upanjem, da mi bo polepšal poletne počitnice. Ker vsako leto spoznam veliko novih prijateljev in ptic, mi je tabor tako všeč, da je postal obvezen del mojih počitnic. Nikoli nam ni dolgčas – če že, bi rekla, da mine prehitro. Ko se vrnem domov, imam vedno polno novega znanja in lepih spominov: petje na čolnu, ko smo veslali po reki Dravi, igranje odbojke, nogometa in badmintona v prostem času, lovljenje netopirjev ter ptic za obročkanje in pogovarjanje z mentorji.

DOMEN, 13 LET

Na tabor sem se prijavil, ker sem želel pridobiti več znanja o pticah, se družiti in opazovati ptice na Cerkniškem jezeru in okolici. Najbolj všeč mi je bila lokacija (če bi jezero imelo več vode, bi bilo še boljše). Še dolgo se bom spominjal naključnega srečanja s kačarjem, ko smo se vozili po makadamskih poteh na Cerkniškem polju. Všeč so mi bile tudi majhne skupine, v katere smo bili razdeljeni, ker tako prejmemo več znanja o pticah od mentorja.

BETI, 13 LET

Na tabor sem se prvič prijavila iz radovednosti in zanimanja za ptice. Tabor me je lani povsem navdušil, zato sem se ga udeležila tudi letos in se ga še nameravam. Na taboru so mi všeč družba, obročkanja, teme, ki jih raziskujemo; mentorji, ki dobro poznajo ptice in nas o njih veliko naučijo, ter nočni tereni, na katerih opazujemo sove in lovimo netopirje. Uživam tudi v raznolikih popoldanskih dejavnostih. Letos mi je bilo še posebej všeč predavanje o velikih zvereh ter opazovanje šakalov. Pohvalila bi tudi organiziranje enodnevnega izleta med letom za vse udeležence tabora. Veselim se taborov tudi vnaprej!

SVIT, 13 LET

Na tabor sem se prijavil zaradi ljubezni do narave in ptic. Tabor je bil vsakič znova odličen, zato sem sklenil, da se bom prijavil ponovno. Spet me je zelo navdušil. Spoznal sem ogromno novega o naravi, opazoval in preučeval ptice, ki jih nisem prej niti poznal, raziskoval pokrajino ter spoznal zanimive prijatelje. Med beleženjem rjavega srakoperja smo hodili po neraziskanih travnikih in podeželju, v čemer sem neizmerno užival. Še posebej v spominu so mi ostale vragolije, ki smo jih počeli z udeleženci, in rahlo srhljivi nočni tereni, ko poslušaš nočne ptice. Najbolj mi je v spominu ostal dogodek, ko smo z mentorjem Žanom ponoči izzivali podhujko. Med poslušanjem ptice smo zaznali popolnoma drugačne in grozljive zvoke. Lomastenje v daljavi nas je prisililo, da smo jo ucvrli v avto. Vsekakor nismo želeli posneti selfija z medvedom. Všeč mi je bil tudi vsakodnevni izziv Skrivnostna fotografija, ko smo ugibali, katera ptica je na sliki. Tabor je res enkratna priložnost za spoznavanje ornitološkega dela, ki ga drugače nikoli ne bi bil deležen. Upam, da bodo tabori potekali še mnogo let.

ERAZEM, 13 LET

Na tabor sem se prijavil zato, ker me zanimajo živali in narava in ker sem imel priložnost, da se prijavim, ker je tabor potekal v bližini domače Cerknice (v Zelšah). Na taboru mi je bilo všeč to, da smo na terenu vedno videli kaj zanimivega, da smo vedno imeli večerne dejavnosti in da nam je vodnik kdaj pripravil še kaj dodatnega (npr. ko smo se med popisom gozdnih ptic ustavili še za ogled netopirjev). Najbolj mi je ostalo v spominu, ko smo videli risa z mladiči in ko smo opazovali škrlatca med parjenjem. Rad bi posebej omenil še to, da si od ornitološkega tabora naprej pred potovanjem naredim spisek ptic, ki si jih želim tam videti (kot npr., ko sem na Korziki videl korziškega brgleza, ki je bil na mojem seznamu za Korziko). In pa upam, da bom še kdaj šel na ornitološki tabor.

LAN, 12 LET

Na tabor sem se prijavil, ker me ptice že od nekdaj zelo zanimajo. Nekaj izkušenj z njimi imam že od doma, saj s sosedom pogosto hodiva obročkat ptice, na taboru pa sem želel spoznati še kaj novega. Najbolj mi je bilo všeč to, da smo v naravi videli res veliko različnih vrst in da sem se o njih ogromno naučil. Najbolj pa mi bo zagotovo ostal v spominu dan, ko smo se odpravili raziskovat s kanuji in smo imeli srečo, da smo od blizu videli kar dva vodomca. To je bil zame res nepozaben trenutek!

SEVERNI BORNEO – MED KLJUNOROŽCI, VODOMCI, ORANGUTANI IN PRITLIKAVIMI SLONI

// Besedilo in foto: Matija Križnar

Ekvator skoraj čez polovico preseka tretji največji otok na svetu – Borneo. Njegovi tropski deževni gozdovi, široke reke in gorski grebeni ter vrhovi so bivališča mnogih endemičnih in izjemnih živalskih in rastlinskih vrst. Podobno bogata pa so tudi morska območja in mangrovski gozdovi.

Vsako območje ima svoje značilnosti in tukaj se bomo sprehodili oziroma bolj zapluli ob nižinskih deževnih gozdovih severnega Bornea ob reki Kinabatangan, spoznali nekatere rezervate za bornejske endemične sesalce in pokukali tudi na otok. Obiskano območje Bornea sodi v del pokrajine Sabah, ki je pod pokroviteljstvom Malezije. Kot izhodišče za naše potepanje po tem delu otoka smo izbrali večje mesto Sandakan, kjer leži kar nekaj naravnih parkov in rezervatov.

OB OBALI REKE KINABATANGAN

Ozki pasovi in koridorji ob reki, dolgi prek 500 kilometrov, kot zaščitena območja zagotavljajo življenjski prostor mnogim sesalcem, plazilcem, žuželkam in seveda tudi številnim pticam. Te oaze nižinskega deževnega gozda, mokrišč in mangrovskih gozdov omejujejo nasadi oljnih palm, ki se nezaustavljivo širijo po tem ogromnem otoku. Najboljše izhodišče za opazovanje raznovrstnih živali je katera izmed turističnih koč ob reki. Za opazovanje in fotografiranje (z dobrim teleobjektivom) predvsem ptic in večjih sesalcev je najbolj pri-

Z mangrovami poraščena obala enega izmed pritokov reke Kinabatangan
foto: **Katja Srebotnjak**

ZNAČILNOSTI BORNEA:

Površina: 748.168 km², tretji največji otok na svetu

Št. prebivalcev: okrog 23.000.000

Št. vrst ptic: Na Borneu gnezdi približno 730 vrst ptic

Endemične vrste ptic: 60

Samec **ČRNEGA KLJUNOROŽCA** *(Anthracoceros malayanus)*

poročljiva vožnja s hitrimi čolni, ki lahko dosežejo tudi zelo nedostopne rečne bregove. Glavna struga reke Kinabatangan in predvsem njeni mirni pritoki so zatočišče raznolikih ptic, med njimi predvsem kljunorožcem (družina Bucerotidae). Na Borneu oziroma v predelu Sabaha naj bi živelo osem vrst teh dokaj velikih ptic, z značilnimi velikimi kljuni in izrastki nad njimi. Najbolj pisan kljun ima zagotovo gubasti kljunorožec *(Rhabdotorrhinus corrugatus)*, ki smo ga, samca, opazili zgolj enkrat. Bolj pogosti vrsti sta bili orientalski *(Anthracoceros albirostris)* in črni kljunorožec *(Anthracoceros malayanus)*. Največji med štirimi opazovanimi pa je bil velerogi dvorožec *(Buceros rhinoceros)*, z rdeče oranžnim izrastkom nad kljunom. Po pričakovanju smo pogosto naleteli tudi na mnoge vodomce, ki so vriskajoče preletavali pritoke in posedali po vejah nad rečno gladino.

Orientalski kljunorožec *(Anthracoceros albirostris)* iz zaliva Labuk

Srebrni langurji (*Trachypithecus cristatus)* so miroljubne opice.

Mladi krokodil letvičar (*Crocodylus porosus*) v zavetju mangrov

Bornejski pritlikavi sloni (*Elephas maximus borneensis*) med pašo na rečnem bregu

Smaragdni gozdomec *(Todiramphus chloris)* je zelo pogost vodomec na Borneu.

Rdečelični ali filipinski tabon *(Megapodius cumingii)* prebiva na mnogih otoki severnega Bornea.

Štorkljekljuni gozdomec *(Pelargopsis capensis)* z značilnim rdečim kljunom

Posebno pozornost je pritegnil oranžno modri štorkljekljuni gozdomec *(Pelargopsis capensis)* z rdečim kljunom, medtem ko je mangrovski vodomec *(Alcedo meninting)* zelo podoben naši evropski vrsti. Najbolj pogosti so bili smaragdni gozdomci *(Todiramphus chloris)*, ki smo jih opazovali tudi v nasadih palm in celo na otokih severno od Sandakana. Najmanjšega med vodomci – triprstega vodomca *(Ceyx erithaca)* – smo našli ob nočnem sprehodu po gozdu, kjer je mirno spal na koncu vejice. Ob jutranjih urah smo iz čolna lahko opazovali tudi nekatere ujede, kot sta gorski jastrebji orel *(Nisaetus nipalensis)* in rjavo rdeče obarvani braminski škarnik *(Haliastur indus)*. Škarnika smo zasledili tudi na enem izmed otokov, ko je uplenil ravnokar izvaljenega želvjega mladiča. Med krošnjami in na bolj izpostavljenih golih drevesnih vejah smo našli tudi zeleno krokarico *(Eurystomus orientalis)* ter večje ptice, kot sta ogrožena in dokaj redka stormova štorklja *(Ciconia stormi)* in kozmopolitanska velika bela čaplja *(Ardea alba)*, ki je dokaj pogosta obiskovalka rečnih bregov.

Ob reki pa so poleg ptic svoje trebuščke s sočnimi cvetovi, mladimi poganjki in sadeži polnile endemične opice rilčarji *(Nasalis larvatus)*. Opičji samci imajo značilen velik in širok nos, medtem ko imajo samice nosove manjše in rahlo spodvihane. Pogosto so rilčarjem družbo delali posamezni tropi srebrnih langurjev *(Trachypithecus cristatus)*. Ob reki pa lahko najdemo tudi bolj pogoste makake, kjer so bolj miroljubni makaki rakarji ali dolgorepi makaki *(Macaca fascicularis)*, večji in tudi bolj agresivni pa so svinjerepi makaki ali južni (sundski) makaki *(Macaca nemestrina)*. Te opice se pogosto premikajo in iščejo hrano v tropih, kjer jih vodi najmočnejši samec. Na veliko veselje smo lahko ob vsaki plovbi po reki naleteli tudi na največje otoške sesalce bornejske pritlikave slone *(Elephas maximus borneensis)*. Ti trobčarji so zelo ogroženi in na Borneu skrbno varovana vrsta, saj jih na otoku prebiva zgolj še nekaj čez tisoč.

Tudi plazilci so eni izmed zanimivih prebivalcev obrečnih bregov. Našli in opazovali smo mlade letvičarje oziroma morske krokodile *(Crocodylus porosus)*. Na enem izmed podrtih drevesnih debel nad reko pa se je sončil par azijskih vodnih varanov *(Varanus salvator)*, ki sodijo med največje kuščarje na svetu. Tla deževnega gozda pa so, predvsem ponoči, polna različnih žab, žuželk in manjših nevretenčarjev.

Mangrovski vodomec (*Alcedo meninting*)

Samec rilčarja (*Nasalis larvatus*), endemične opice Bornea

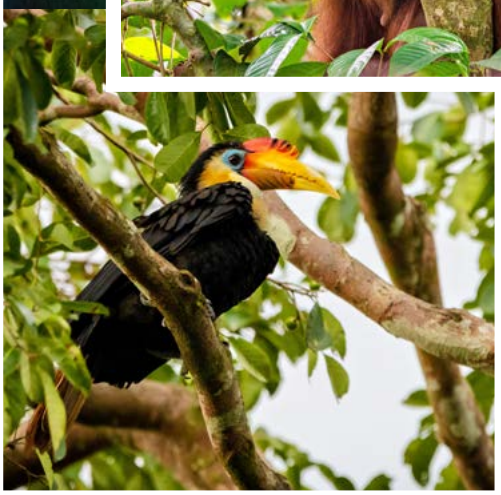
Braminski škarnik *(Haliastur indus)* z značilnim rjavordečimi perutmi

Orangutani (*Pongo pygmaeus*) so najbolj prepoznavni prebivalci Bornea.

Gorski jastrebji orel (*Nisaetus nipalensis*) med jutranjim sončenjem.

Gubasti kljunorožec *(Rhabdotorrhinus corrugatus)* nad reko Kinabatangan

Velerogi dvorožec (*Buceros rhinoceros*) visoko v krošnjah nad reko

REZERVATI ZA SESALCE

Neusmiljeno izsekavanje in urejanje nasadov palm in drugih monokulturnih rastlin je marsikateri del Bornea popolnoma spremenilo in uničilo. Najbolj prizadeti so zagotovo večji sesalci, kot so omenjeni bornejski pritlikavi sloni, izjemno redki bornejski nosorogi (teh nismo opazili) in seveda veliko bolj znani endemični orangutani *(Pongo pygmaeus)*. Te velike opice smo lahko brez skrbi opazovali v odprtem rezervatu za orangutane pri Sepiloku. To svetovno znano zavetišče je bilo ustanovljeno za oskrbo in ponovno uvajanje osirotelih ter poškodovanih orangutanov nazaj v divjino. Zatočišče pa v njem najdejo tudi prostoživeči mladi orangutani in samice z mladiči.

Drugi rezervat je namenjen še eni ogroženi sesalski vrsti – malajskim medvedom, manjši bornejski podvrsti sončnega medveda *(Helarctos malayanus euryspilus)*. Ti ljubki in najmanjši medvedi na svetu so v rezervatu (oziroma bolj zavetišču) predvsem zaradi poškodb, ali pa so bili rešeni iz ilegalne trgovine in vzreje. Žal pa v nasprotju z orangutani ti medvedi večinoma niso več sposobni samostojno preživeti v naravi.

Nočno opazovanje spečih vodomcev in drugih manjših ptic je res enkratno doživetje. Vsi so čepeli na drobnih vejicah, kar jim je omogočalo vsaj nekaj varnosti pred plenilci, kot so kače.

V okolici mesta Sandakan je še nekaj manjših rezervatov, kot je rezervat za opice rilčarje ob zalivu Labuk. Eden izmed zelo zanimivih rezervatov oziroma parkov so želvji otoki med Borneom in južnimi filipinskimi otoki. Na otoku Selingan smo imeli priložnost zelo podrobno spoznati varovanje gnezd in mladih želv orjaških črepah *(Chelonia mydas)*. Posebno zanimivo je bilo na otoku opazovati tudi rdečelične (filipinske) tabone *(Megapodius cumingii)*, ki so pogosti tudi na sosednji filipinskih otokih.

Ta kratki pregled (avi)favne severnega Bornea je le delček bogate in raznovrstne narave, ki jo skriva ta izjemni otok. Kljub velikim naporom naravovarstvenikov pa se uničevanje tega prelepega dela sveta še vedno nadaljuje in samo vprašanje časa je, kdaj bomo fotografirane živali poznali zgolj iz slik.

FOTOULOV

UTRINKI S SKUPINSKIH POPISOV **DIVJEGA PETELINA** NA POHORJU

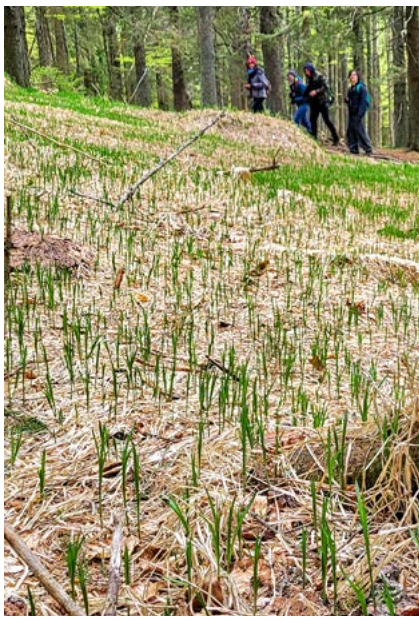
V iskanju triprstega detla
foto: **Živa Bombek**

Sledi triprstega detla
foto: **Marjan Hren**

TRIPRSTI DETEL *(Picoides tridactylus)*
foto: **Marjan Hren**

Pohod po gozdu
foto: **Marjan Hren**

RUŠEVEC
(Lyrurus tetrix)
foto: **Žan Tertinek**

Sledi motornih koles sredi neokrnjenih gozdov
foto: **Rok Lobnik**

Iztrebki divjega petelina
foto: **Marjan Hren**

MALI SKOVIK *(Glaucidium passerinum)*
foto: **Mitja Dobovišek**

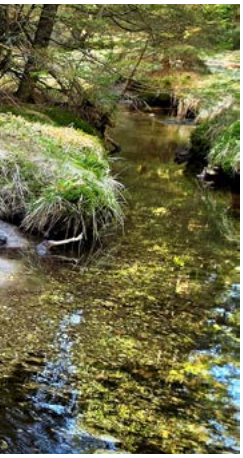

Iztrebki volkov
foto: **Marjan Hren**

Na sledi divjemu petelinu
foto: **Rok Lobnik**

Peka palačink
foto: **Nina Ražen**

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// Dejan Bordjan

Za nami je najbolj vroč del leta, ki pa nas še vedno lahko navduši s ptičjim naraščajem. Ti so za določanje pogosto velik izziv. Del problema leži v tem, da se mlade in odrasle ptice pogosto precej razlikujejo. Čeprav lahko zelo dobro ločiš samca od samice, ti to daje zgolj omejeno pomoč pri določanju mladičev. Še več težav pa nam lahko povzročijo priročniki, ki pri premnogih vrstah sploh nimajo prikazanih mladičev. Tako se moramo zanesti na sklepanja in druge znake.

Na prvi sliki ① vidimo manjšo ptico s črnim kljunom in črnimi nogami. Ptica ni skrita ali v nenavadnem položaju, torej bi moralo biti določanje precej lahko. Tisti, ki imate s to vrsto izkušnje, z določanjem nimate težav. Preostali pa lahko porabite zelo veliko časa ob priročniku, a vam ne bo uspelo zlahka priti do rezultata. Pa dajmo skupaj. Na hitro ptica na fotografiji spominja na šmarnico, le da je po večjem delu telesa grahasta. Tudi skalnat habitat, poza in vsaj navidezno rjast rep pritrjujejo tej možnosti. Zelo podobno obliko ima večina vrst, ki so včasih spadale med drozge, danes pa so jih prestavili v družino muharjev, torej taščica, kupčarji, slavci, prosniki, pogorelčki in puščavci. Prosniki in kupčarji imajo kratek rep in so zato postavljeni v bolj pokončni pozi, slavci in taščica pa sta pretežno rjava. Tako ostanejo pogorelčki in puščavci. Če bi se lotili preiskovanja obarvanosti mladičev, bi ugotovili, da ima večina vrst iz te skupine grahaste mladiče, le šmarnica ne. Ker je pri tej vrsti mladič podoben samici, jo lahko izločimo. Pri mladičih pogorelčka, taščice, slavcev, prosnikov in kupčarjev je grahasti vzorec neizrazit, ali pa je bolj rumenkasto-siv. Tako nam ostanejo samo puščavci. Obe pri nas živeči vrsti se zadržujeta na skalovitem območju, a le slegur ima rjast rep. Ob tem je osnovna barva mladiča puščavca kot pri samici, temna in ne svetla kot pri ptici na sliki. Tako nam ostane samo slegur *(Monticola saxatilis)*, ki ga izdaja tudi rjasto perje po bokih.

Druga fotografija ② je nekoliko slabše kakovosti, ptica pa je za nameček še obrnjena stran od nas. S fotografije lahko razberemo, da je vrsta varovalno obarvana in verjetno preživi večji del časa v kritju na tleh. Ima še kar majhno glavo v primerjavi s

SLEGUR
foto: **Nejc Bucalo**

①

KOSEC
foto: **Nejc Bucalo**

②

VABLJENI, DA SE PREIZKUSITE V NOVI DOLOČEVALSKI ZAGONETKI!

enostavnejša

zahtevnejša

telesom ter dolg vrat in dolge noge. Čeprav je med pevkami več vrst, ki imajo ustrezen barvni vzorec, pa imajo vse po vrsti kratek vrat in pogosto kratke noge. Tako moramo našo vrsto iskati med skupinami, kot so poljske kure, tukalice in pobrežniki. Med kurami sta podobnih barv samica fazana, ki ima dolg rep in medel vzorec na glavi, ter prepelica, ki pa ima svetlo nadočesno progo, ki ji sega na zatilje, ter tanke svetle proge po hrbtu. Večina pobrežnikov ima po telesu veliko beline. Po vzorcu so ptici na fotografiji še najbližje kozice, ki pa imajo opazne rumenkaste črte čez hrbet ter značilen vzorec na glavi. Tako nam ostanejo tukalice, med katerimi lahko izločimo vrste z enotno obarvanim hrbtom in perutmi. Ostanejo mala, grahasta in pritlikava tukalica ter mokož in kosec. Ptica na fotografiji ima črna peresa razporejena bolj ali manj enakomerno po hrbtu, mala in pritlikava tukalica jih imata urejene v skupke. Mokož in grahasta tukalica imata rep z izrazitim svetlim podrepnim perjem, kar ni opazno pri ptici na fotografiji. Odrasel mokož je na straneh vratu in glave enotno modro-sivo obarvan, grahasta tukalica pa ima med temnimi peresi še manjša bela peresa. Tako nam ostane kosec *(Crex crex)*, ki ima poleg navedenih značilnosti še rjavo-črno teme ter široko nadočesno progo enotne sivo-rjave barve ter rjavo progo od zadaj do oči.

Včlani se

v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

foto: Jure Novak

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

- **postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,**
- **dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,**
- **lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,**
- **se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,**
- **prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo Acrocephalus.**

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
GSM: 041 712 796 (pisarna)
dopps@dopps.si
www.ptice.si

DOPPS

JESENSKA OPAZOVANJA V NARAVI

Ščinkavci

Ko se po vročem poletju temperature spuščajo, jutra pa se začnejo z gosto meglo, napoči čas, ko dozorijo plodovi in semena mnogih dreves, grmov in tudi zelnatih rastlin. Ti postanejo odličen vir hrane za vrste ptic, ki se selijo ali prezimijo v naših krajih. Še posebno ena družina ptic se je prilagodila za zobanje, trenje, luščenje ali trebljenje semen različnih rastlinskih vrst. To so ščinkavci *(Fringillidae)*, ki so že vrsto let navduševali mnoge začetnike slovenske ornitologije. Očarali so jih s svojim raznolikim petjem in čudovito gnezditveno obarvanostjo. In ravno najboljši čas za opazovanje več vrst ščinkavcev je jeseni, ko milijoni teh ptic priletijo z gnezdišč, saj tam primanjkuje hrane. Skupna jim je tudi dnevna selitev, kar je vzrok za naša bolj redna srečanja z njimi. V nadaljevanju bomo spoznali nekaj predstavnikov, na katere lahko v jesenskem času s pozornim ušesom naletimo na marsikaterem delu Slovenije.

Maks Sešlar

ŠČINKAVEC *(Fringilla coelebs)*

Je pogosta gnezdilka slovenskih gozdov, zato jih v manjših jatah lahko opazimo že zgodaj jeseni. Oktobra pa se jate povečajo, zjutraj preletavajo krajino in se čez dan hranijo po poljih in gozdovih. Prehranjujejo se z žirom, žiti in sončnimi semeni. Štejemo ga tudi za velikoštevilčnega prezimovalca. Samca ščinkavca prepoznamo po rdečkasto navdahnjenih prsih in licu ter sivkasto rjavi kapi in hrbtu. Na temnih perutih sta dve vzporedni beli lisi. Samica ima prav tako dve lisi, le da nista tako izrazito beli in imata pridih zelene. Prsi in glava so rjavo-zeleni, hrbet pa temnorjav. Pri obeh spolih sta značilna zelenkasta trtica ter belo obrobljen rep. Ko bo jeseni nad nami letela jata ptic, mi pa bomo videli samo obrise, bomo ščinkavce nalaže prepoznali po njihovem visokem in hitrem » ščink ščink«.

foto: **Maks Sešlar**

PINOŽA *(Fringilla montifringilla)*

Kljub temu, da je v Sloveniji redka in neredna gnezdilka, je zelo pogosta jesensko-zimska gostja. Njena številčnost pa je v tesni povezavi s prehrano, ki jo sestavlja predvsem žir. Že konec septembra lahko opazimo posamezne osebke, ki so primešani v jate ščinkavcev. Najlaže jih najdemo po drugačnem oglašanju, ki običajno zveni večglasno in nekoliko kovinsko »žveiii«. Če pa na nekem območju dobro obrodi bukev, smo lahko priča množičnemu zbiranju pinož. Ob takšnih dogodkih lahko po vsej Sloveniji opazujemo več sto- ali tisočglave jate, ki pa prenočujejo na istem predelu gozda. Ko se pred večerom vse pinože zberejo, skupaj oblikujejo večmilijonsko jato.

foto: **Ruj Mihelič**

KRIVOKLJUN *(Loxia curvirostra)*

Kot pravi njegovo ime, ima značilno zakrivljen oziroma prekrižan kljun, ki je posledica prilagoditve za pridobivanje hrane. S svojim kljunom namreč uspešno prijema semena smreke izpod plodnih lusk storžev. Pri tem je tako spreten, da storži ostanejo brez praske, v nasprotju z njegovimi tekmicami vevericami, ki ob iskanju semen običajno razprejo in razstavijo cel storž. Njegova prilagojenost na obroditev smreke je tako močna, da sta temu popolnoma prilagojena tudi kraj in čas gnezdenja. Tako jih lahko opazimo v kateremkoli delu leta. Prav tako lahko njihove premike označimo za kompleksne, z izrazitimi eruptivnimi leti, kljub temu pa jih navadno pogosteje opazimo, ko se zimske razmere v visokogorju zaostrijo. Lahko jih vidimo, kako posedajo po vrhovih smrek. Samce prepoznamo po rdeči obarvanosti telesa, samice in mladi osebki pa so večinoma zelene do rumene barve. Peruti so pri vsaki starosti in pri obeh spolih rjave. Kadar ne posedajo, jih prepoznamo po značilnem oglašanju, ki lahko spominja na oglašanje čebelarjev *(Merops apiaster)* ali brgleza *(Sitta europaea)* z več zaporednimi mokrimi »plk plk plk«.

foto: **Maks Sešlar**

LIŠČEK *(Carduelis carduelis)*

Mnogim ljubiteljem ptic je liščekk najljubši predstavnik ščinkavcev, saj sta zanj značilna čudovito petje ter pisana obarvanost. Prepoznamo ga po rdeči glavi z belim robom. Prsi in hrbet so tople rjave barve, peruti pa črne, ločene z rumeno liso. Liščekk je pri nas pogost gnezdilec odprtih gozdov, naselij, parkov in na splošno odprte krajine. Pogosto ga lahko vidimo ob krmilnici, saj se v primerjavi z drugimi večjimi predstavniki družine prehranjuje z manjšimi semeni. Začetek jeseni jih pogosto vidimo, kako se zbirajo v večje skupine na sončničnih poljih ali nepokošenih travnikih z veliko osata, regrata, trpotcev in drugih zelnatih rastlin, katerih semena so odličen vir hrane. Ko začne hrane v okolju primanjkovati, se populacije s severa preselijo čez naše kraje ali tu prezimujejo. Naše ptice pa se premaknejo nekoliko južneje, večinoma na obale Jadrana. V času selitve liščke najlaže najdemo po njihovem poskočnem oglašanju »štig-lit« ali »di-di-lit«.

foto: **Maks Sešlar**

REPNIK *(Linaria cannabina)*

Je nekoliko redkejši gnezdilec, ki se pojavlja tako na suhih kot mokrotnih travnikih z grmovjem, pa tudi v naseljih. V času gnezdenja običajno nimamo težav s prepoznavo, saj ima samec živo rdeče obarvane prsi in čelo. V jesenskem času pa je določitev lahko malo težja, saj nima vpadljivih barv. Peruti so tople rjave barve, medtem ko so hrbet in boki obarvani temno progasto. Značilen pa je njegov zelo trikoten, temen kljun. V času po gnezditvi jih največkrat opazimo v manjših razpršenih jatah, ki se tako kot liščekk prehranjujejo s semeni zelnatih rastlin. Kasneje (običajno v oktobru) se začnejo zbirati v večje jate, ki po ravnicah iščejo oljno ogrščico, lan in konopljo. Opazimo jih tudi na strniščih in zaraščenih površinah. Prav tako kot pri drugih ščinkavcih tudi repnika najlaže zaznamo po zvoku, ki pa ni izrazit, temveč hiter »ti-ti-ti ti-ti«. Občasno med oglašanjem tudi zapoje.

foto: **Aleksander Kozina**

BREZOVČEK *(Acanthis flammea)*

Pri nas poznan kot alpska gnezdilka, ki se ob zadostnih količinah snega premakne v nižine. Ločeno od tega brezovčki gnezdijo na severu Evrope in se v določenem deležu premaknejo v srednjo in južno Evropo. Zato ga pri nas opazimo kot rednega, vendar maloštevilnega preletnika ali prezimovalca. Od drugih omenjenih vrst je vidno manjši. Peruti so temno rjave z belo črto, drugi deli telesa so svetlo rjavi do bledi. Pri samcih opazimo rdečkasto čelo, lahko tudi rdečkaste prsi. Ko nas preleti, se lahko oglaša podobno kot zelenec (*Chloris chloris*), vendar nekoliko nižje hitro in enotonsko » če-če-če«.

foto: **Dejan Bordjan**

CORNELL LAB – **OBISK SRCA SVETOVNE ORNITOLOGIJE**

// Enej Vrezec

Šestnajst udeležencev dogodka v Cornell Labu z organizatorjema dogodka, Alli Smith in Ianom Daviesom ter Chrisom Woodom in Mitchellom Barryjem

foto: **Stephen Menzie**

Bilo je povsem običajno pomladno jutro 16. marca. Pripravljal sem se na odhod v šolo, ko sem na hitro preveril obvestila na telefonu. Opazil sem sporočilo, ki je takoj pritegnilo mojo pozornost: "Cornell Lab Young Birders Event - Accepted!". Skoraj nisem mogel verjeti svojim očem - bil sem sprejet na dogodek Cornell Laba v New Yorku!

EBIRD IN MERLIN BIRD ID

Cornell Lab je del moje ornitološke poti že vrsto let in me navdušuje že od vsega začetka. Med najbolj prepoznavnimi projekti, ki jih poznajo tako profesionalni ornitologi kot ljubiteljski opazovalci narave, sta eBird in Merlin Bird ID. eBird je svetovna platforma za beleženje opazovanj ptic, vodenje seznamov, spremljanje najdb drugih ornitologov in načrtovanje izletov. Z več kot dvema milijardama opazovanj in več kot 300 milijoni letnih vpisov povezuje milijone uporabnikov in številne partnerske organizacije, število uporabnikov pa se vsako leto poveča za približno 20 %. Zbrani podatki omogočajo raziskovanje razširjenosti in številčnosti vrst, selitev in populacijskih trendov ter pomagajo pri varstvu ptic.

Z eBirdom je povezana tudi Macaulay Library, ena največjih zbirk fotografij, videoposnetkov in zvočnih posnetkov ptic. Ti podatki so pomembni za aplikacijo Merlin Bird ID, ki omogoča prepoznavanje ptic s fotografijo ali zvokom. Funkcija ID lahko v nekaj sekundah analizira posnetek in prepozna večino vrst. Omogoča tudi ustvarjanje osebnega seznama opaženih vrst, kar je posebej privlačno za začetnike.

Prav zaradi vsega tega sem si že nekaj let želel Cornell Lab spoznati tudi od blizu. Za dogodek mladih ornitologov, starih med 15 in 18 let, ki ga Cornell Lab vsako leto organizira v Ithaci v zvezni državi New York, sem slišal že pred nekaj leti in se ga letos končno odločil tudi udeležiti. Kljub visokemu številu prijav in močni konkurenci sem vseeno v okviru navodil napisal esej o svojih ornitoloških

izkušnjah in dosežkih ter ga poslal v upanju, da bom izbran.

ČEZ LUŽO ZA 150 VRSTAMI

Moje težko pričakovano potovanje se je pričelo zgodaj zjutraj 16. junija. Po večurnem potovanju sem prispel v mesto Ithaca, manjše študentsko mesto v zvezni državi New York. S tem se je pričelo 9-dnevno ptičarsko potovanje okoli jezera Ontario, med katerim sem obiskal številne parke, rezervate in druge pomembne ornitološke destinacije.

Potovanje se je končalo zjutraj 25. junija po še zadnjih dveh "liferjih", rumenokljunem *(Coccyzus americanus)* in črnokljunem kukavcu *(C. erythropthalmus)*, ki sta celotni seznam dopolnila do okroglih 150. Med zanimivejšimi so bili tudi grivasti jereb *(Bonasa umbellus)*, žvižgavi deževnik *(Charadrius melodus)*, kričavi virček *(Megascops asio)*, gorski cikovtnik *(Catharus bicknelli)*, žvižgavi legen *(Antrostomus vociferus)* in še mnogo drugih. Nato je končno napočil čas, na katerega sem čakal in se ga veselil že nekaj mesecev.

VSTOP V SVET CORNELL LABA

Ko sem stopil skozi vhod Cornell Laba, sem čutil mešanico veselja in vznemirjenosti. Kar 16 udeležencev iz devetih različnih držav se nas je zbralo v dvorani, kjer smo se skupaj z organizatorjema, Alli Smith in Ianom Davisom, ter direktorjem Cornell Laba, Ianom Owensom, predstavili drug drugemu in s tem otvorili dogodek. Vsak udeleženec je dobil tudi bogato darilo - Cornellove promocijske izdelke in celo Zeissov daljnogled.

Sledila sta skupinski ogled poučnega izobraževalnega centra inštituta in navdihujoče predavanje Andrewa Stilmana, raziskovalca s področja požarne ekologije na Cornell Labu, ki se osredotoča na raziskovanje črnohrbtega detla *(Picoides arcticus)*.

Anotiranje zvočnih posnetkov ptic, ki smo jih posneli zjutraj na terenu
foto: **Alli Smith**

Naslednji dan se je začel, kot se za ptičarje spodobi, zgodaj zjutraj. Po uspešnem ptičarjenju po okoliških parkih smo se udeležili delavnice snemanja ptičjih zvokov s paraboličnim in usmerjenim (shotgun) mikrofonom. Zatem smo se z univerzitetnimi kombiji odpeljali do Cornell Laba, kjer smo prisluhnili petim navdihujočim kariernim predstavitvam raziskovalcev in strokovnjakov z različnih področij ornitologije. Najbolj me je navdušila predstavitev Stephena Menzieja, vodje Merlina Zahodnega palearktika, ki nam je predstavil svojo karierno pot in delovanje aplikacije Merlin Bird ID. Po predavanju so tudi nam, mladim ornitologom, dali priložnost, da predlagamo izboljšave in novosti, ki bi jih lahko dodali v aplikacijo.

Občudovanje izumrlih vrst ptic v muzeju vretenčarjev s kustosom Irbyjem Lovettom
foto: **Alli Smith**

Sledil je ogled notranjih prostorov Cornell Laba. Tam smo spoznali zaposlene, ki stojijo za projekti, ki jih vsakodnevno uporabljajo milijoni ornitologov. Presenetilo me je tudi, da se Cornell Lab ne osredotoča le na ptice, temveč tudi na druge živali, kot so afriški gozdni sloni in kiti. Med obiskom pisarn smo spotoma na policah občudovali izvirne snemalnike, ki so posneli zadnje primerke izumrlih ptic. Prišli smo tudi do fizične zbirke Macaulay Library, kjer David Weber zgodovinske posnetke s posebno napravo arhivira in nalaga v digitalno knjižnico.

Dan smo zaključili z urejanjem zvočnih posnetkov našega jutranjega popisa. S pomočjo Jaya McGowana in drugih smo se naučili urejati posnetke in jih potem še naložili na ebird oziroma Macaulay Library. Posnetke smo še anotirali – označili klice in petja posnetih ptic in tako Merlin "naučili" prepoznati te vrste.

Jutranje ptičarjenje v rezervatu Lindsay-Parsons
foto: **Alli Smith**

Citronasti peničar
foto: **Enej Vrezec**

MED IZUMRLIMI PTICAMI

Po le nekaj urah spanja smo se zgodaj zjutraj znova odpravili na teren, tokrat v obsežni rezervat Montezuma severno od Ithace. Dopoldan je bil izjemno uspešen, saj je vsak udeleženec videl vsaj eno novo vrsto. Med zanimivejšimi so bili sinji gozdičar *(Setophaga cerulea)*, citronasti peničar *(Protonotaria citrea)*, severnoameriška bobnarica *(Botaurus lentiginosus)*, snežna gos *(Anser caerulescens)* in gnezditvena kolonija škrlatnih lastovk *(Progne subis)*. Okoli poldneva smo prisluhnili predstavitvam o študiju na Cornell University in obiskali laboratorij, kjer preučujejo DNK ptic ter procese, ki lahko vodijo v nastanek ali združevanje vrst.

Sledil je ogled Muzeja vretenčarjev Cornell Lab, kjer hranijo okoli 57.000 primerkov. Kustos nam je pokazal tudi zbirko izumrlih vrst, med njimi eskimskega škurha *(Numenius borealis)*, karolinske papige *(Conuropsis carolinensis)*, slonokoščene žolne *(Campephilus principalis)* ter golobe selce *(Ectopistes migratorius)*. Posebej zanimiva je bila kraljičkarica *(Calyptura cristata)*, ena najredkejših in najverjetneje že izumrlih vrst ptic.

ZADNJI DAN NEPOZABNE DOGODIVŠČINE

Ko sem se zgodaj zjutraj zbudil, nisem mogel verjeti, da je napočil že zadnji dan tabora. Z drugimi udeleženci smo se v nekaj dneh tako dobro povezali in se na Cornell Labu tako zelo zabavali, da bi si vsi želeli dogodek podaljšati vsaj še za en teden. Še zadnjič smo se odpravili na teren, tokrat v rezervat Lindsay-Parsons. Opazili smo številne vrste ptic, med katerimi je pozornost še posebej vzbujal redko videni črvovec *(Helmitheros vermivorum)*. Nato je prišel trenutek, ki se ga nihče od nas ni veselil – slovo. Tako kot prvi dan smo se ponovno zbrali v dvorani Cornell Laba, kjer je vsak z nami delil nekaj besed o svoji izkušnji in vtisih z dogodka.

Za to nepozabno izkušnjo sem neizmerno hvaležen prizadevnim zaposlenim Cornell Laba. Najbolj pa mi bo v spominu ostalo 15 mladih ornitologov, s katerimi smo se v le nekaj dneh tako povezali, da verjamem, da bomo ostali v stiku vse življenje. Čeprav smo se po koncu dogodka odpravili vsak na svojo stran sveta, nas povezujejo skupna ljubezen do ptic in nepozabni dnevi, ki smo jih preživeli skupaj. Domov sem se vrnil z novim znanjem, številnimi spomini in še močnejšo željo po nadaljnjem raziskovanju sveta ptic.

Povezava do aplikacije **Merlin Bird ID**
za Android: za iOS:

Povezava do aplikacije **eBird**
za Android: za iOS:

VIRI:
- https://ebird.org/about
- https://merlin.allaboutbirds.org/
- https://www.cumv.cornell.edu/cumvcornellornithology.html

LETOŠNJI UTRIP PROJEKTA **LIFE2RIVERS:** DOGODKI ZA **SPODBUJANJE OBNOVE REK**

// **Dhyan Anaja Banič** in **Urša Koce**

foto: **arhiv projekta LIFE2RIVERS**

Letošnje leto so v projektu LIFE2RIVERS zaznamovali različni dogodki, namenjeni izmenjavi znanja, spoznavanju dobrih praks na področju obnove rek ter vključevanju javnosti v procese njihovega upravljanja.

SOUSTVARJALNE DELAVNICE V POREČJU PŠATE

Med koncem marca in koncem aprila smo v porečju Pšate, ki pokriva pilotno območje za spodbujanje novih pristopov – na naravi temelječih rešitev in soustvarjalnega skrbništva rek – organizirali prvi krog javnih posvetovanj z lokalnimi prebivalci. Štirideset udeležencev soustvarjalnih delavnic je z nami delilo svoje izkušnje, opažanja in znanje o reki Pšati ter njenem prostoru. Delavnice so bile zasnovane kot odprt prostor za dialog med prebivalci, občinami in strokovnjaki. Namenjene so bile zbiranju lokalnih opažanj, razumevanju izkušenj ljudi, ki ob reki živijo vsak dan, ter oblikovanju skupnih izhodišč za nadaljnje upravljanje porečja. Pripravili smo tudi spletni interaktivni zemljevid, prek katerega zbiramo opažanja lokalnih prebivalcev – od sprememb v okolju in primerov dobrih praks do izzivov ter idej za prihodnost.

TERENSKA EKSKURZIJA O REČNIH PROCESIH

Med 15. in 18. majem smo se člani projektne ekipe skupaj s strokovnjaki iz Zavoda RS za varstvo narave, Direkcije RS za vode in Zavoda za gozdove Slovenije udeležili strokovne ekskurzije v italijanski Furlaniji. Namen obiska je bil spoznati sodobne pristope k upravljanju rek in poplavnih območij ter izmenjati izkušnje s strokovnjaki iz drugih evropskih držav. Terensko delo je potekalo na dveh rečnih sistemih – ob reki Meduni in v dolini reke Cellina. Skupino so vodili mednarodno priznani strokovnjaki s področja rečne geomorfologije in upravljanja voda, med njimi britanski geomorfolog dr. George Heritage, ki že vrsto let raziskuje delovanje rečnih sistemov in spremembe vodotokov po Evropi.

MEDNARODNI KONGRES »ŽIVLJENJE REKAM«

Že naslednji dan po ekskurziji se je v Ljubljani začel tridnevni mednarodni kongres »Življenje rekam«, ki je združil več kot 120 strokovnjakov iz Slovenije in tujine. V treh dneh so se srečali raziskovalci, upravljavci voda ter predstavniki državnih institucij, lokalnih skupnosti, nevladnih organizacij in mednarodnih ustanov, da bi razpravljali o prihodnosti rek, sodobnih pristopih k upravljanju voda ter nujnosti prilagajanja podnebnim spremembam. Kongres je postal prostor srečevanja strokovnjakov s področij vodarstva, naravovarstva, obnove rek in upravljanja prostora ter predstavnikov politike, civilne družbe in lokalnih skupnosti. Skupno sporočilo razprav je bilo jasno: prihodnost rek ne bo odvisna le od tehničnih rešitev, temveč predvsem od sodelovanja, zagotavljanja prostora za reke in razumevanja rek kot ekosistemov.

FESTIVAL EKOREKA

Pomlad smo sklenili v razigranem, a tudi poučnem ozračju ob Pšati v Mengšu, kjer je 6. junija mestni park zaživel v ritmu narave, raziskovanja in ustvarjalnosti. Festival EkoReka 2026 je združil ljudi vseh generacij, ki jih povezuje ljubezen do rek, narave in skupnosti. Obiskovalci so lahko raziskovali, ustvarjali in se učili v družbi kar 17 organizacij, ki so pripravile raznolike interaktivne delavnice. Dogodek je bil zasnovan kot živahen sprehod skozi svet rek in obrečnih ekosistemov, kjer je bilo mogoče naravo ne le opazovati, temveč jo doživeti z vsemi čuti.

V projektu LIFE2RIVERS sodelujemo partnerji Inštitut REVIVO, NIB, PIC, Inštitut za ekologijo in DOPPS. V več vsebin projekta lahko pokukate na spletni strani life2rivers.si.

Razveseljujoči prvi rezultati projekta ŽivoLjuB

// besedilo: **Sabina Vrečko**, foto: **Sabina Vrečko**, **Lan Višnovar**

V začetku poletja so nas pozitivno presenetili rezultati prvih pregledov gnezdilnic, ki smo jih v okviru projekta ŽivoLjuB postavili za velike skovike na Ljubljanskem barju. Naše edine na daljše razdalje seleče se sove so zasedle devet od 57 nameščenih gnezdilnic, kar je za prvo sezono projekta zelo spodbudno.
Z mrežo lesobetonskih gnezdilnic smo želeli vsaj deloma nadomestiti primanjkljaj naravnih gnezdišč velikih skovikov. Ti namreč najraje gnezdijo v duplih starih sadnih dreves, vendar se ta na Ljubljanskem barju pojavljajo v čedalje manjšem obsegu. Rezultati prve sezone kažejo, da so jim naši nadomestni domovi všeč. Nekatere tuje raziskave tudi kažejo, da so veliki skoviki ponekod zelo zvesti svojim gnezditvenim območjem, kar pomeni, da se lahko skozi leta vračajo na ista oziroma bližnja območja. Zato držimo pesti za povratnike in nove gnezdeče pare.
Veliki skoviki pa niso edine ptice, ki so si ŽivoLjuBove gnezdilnice izbrale za začasen dom. V eni gnezdilnici nas je presenetila vijeglavka z osmimi, v drugi pa smrdokavra s štirimi mladiči. Tri gnezdilnice so zasedle sinice, kar 12 pa škorci. Skupno je bilo torej zasedenih 26 gnezdilnic, kar je skoraj polovica vseh nameščenih gnezdilnic. Zdaj nas najbolj zanima, kaj bo prinesla naslednja gnezditvena sezona – katere nove vrste še lahko pričakujemo v naših gnezdilnicah. Morda zlatovranko, ki se trenutno širi po Balkanu?

Sofinancira Evropska unija
živoljub
I FEEL SLOVENIA

Biološko-ekološki raziskovalni tabor Radensko polje

// besedilo in foto: **Rok Lobnik**

Med 1. in 8. avgustom je na Radenskem polju potekal Biološko-ekološki raziskovalni tabor (BERT), ki ga organizira Društvo študentov naravoslovja. Skupino za ptice so na taboru, poleg moje malenkosti, sestavljale še Živa Kuret, Ana Račič in Maša Herzog. V sklopu terenskega dela smo spoznavali ptice v različnih habitatih, kot so kmetijska krajina, gozd in voda, odpravili smo se tudi na nočni teren. V sklopu dela smo se naučili različnih metod popisa ptic. V kmetijski krajini smo opravili linijski transekt po isti metodi kot za Slovenski indeks ptic kmetijske krajine, v gozdu smo se na točkovnem popisu naučili določati pogostejše vrste po oglašanju, na nočnem terenu pa smo sove poskušali izzvati s posnetkom. Opravili smo še ploskovni popis rjavega srakoperja in na zemljevidu označevali lokacije najdenih parov. Obiskali smo tudi Vodomčev gaj, kjer nam je gospod Jože Bricelj prijazno predstavil obročkanje ptic in pomen raziskav, ki izhajajo iz tako pridobljenih podatkov. Tam smo imeli odlično priložnost, da si od blizu ogledamo zelo pester nabor vrst ptic, ki so se v času naše navzočnosti ujele v mreže. Še posebej smo se razveselili velikega skovika, prepelice, rumenega vrtnika in vijeglavke. Za konec smo se odpravili še v Naravni rezervat Iški Morost, na ogled zaščitenega območja, namenjenega predvsem varstvu travniških vrst ptic, ter v Drago pri Igu, kjer smo popisali vodne ptice. Tabor je sicer potekal v obdobju, ko večina ptic več ne gnezdi, prav tako pa se selitev za marsikatere vrste šele začenja, tako da so ptice na terenu veliko težje zaznavne. Poleg tega sta nam delo oteževali še huda vročina in suša kot posledica vročinskega vala. Tako smo le v zgodnjih jutranjih urah navadno še lahko našli nekaj ptic, a je vročina kaj hitro povzročila popolno zatišje v okolju. Kljub temu smo v enem tednu zabeležili kar 88 vrst, od katerih gre v ospredje postaviti črno žolno, pivko, malega detla, kostanjevko, rjavo čapljo, breguljko, čebelarja in divjo grlico.

Osrednja opazovalnica Škocjanskega zatoka znova odpira vrata obiskovalcem

// Besedilo in foto: arhiv NRŠZ

Po večletnem zaprtju je osrednja opazovalnica (št. 8) Naravnega rezervata Škocjanski zatok znova dostopna obiskovalcem. Opazovalnica, tudi poznana kot »stolp«, omogoča mirno opazovanje ptic in drugih živali ter ponuja čudovit pogled na različna življenjska okolja rezervata. V njej si lahko obiskovalci ogledate tudi stalno razstavo Koper skozi čas, ki predstavlja zgodovino mesta in njegove okolice. Obisk je mogoč samostojno, brez vodenja, vendar je dostop urejen pod posebnimi pogoji. Vstopnico je treba kupiti v Centru za obiskovalce, kjer obiskovalci prevzamete tudi ključ in navodila za odgovoren obisk. Vstopnina za odrasle znaša 2 €, za študente, upokojence in otroke pa so na voljo znižane cene. Ob prevzemu ključa je treba plačati še 10 € kavcije, ki se ob ustrezno zaključenem obisku vrne. Ker je objekt namenjen predvsem mirnemu opazovanju narave, morajo obiskovalci spoštovati pravila obiska, ohranjati tišino in biti obzirni do živali ter drugih obiskovalcev. Ponovno odprtje osrednje opazovalnice prinaša novo priložnost za doživljanje Škocjanskega zatoka z nekoliko drugačne perspektive – v miru, z več časa za opazovanje ptic in odkrivanje bogastva tega edinstvenega mokrišča. Z nakupom vstopnice obiskovalci obenem prispevate k delovanju rezervata ter ohranjanju njegovih dragocenih življenjskih okolij. Več informaciji glede režima vstopa v osrednjo opazovalnico najdete na spletni strani: https://skocjanski-zatok.org/ponudba/individualni-obisk-osrednje-opazovalnice/ ali prek QR kode.

Študentski tabor LIFE FOR SEEDS

//besedilo: **Tina Rojko**, foto: **Tina Rojko**, **Blaž Blažič**

Med 27. julijem in 1. avgustom 2026 je potekal četrti DOPPS-ov študentski tabor, ki je bil organiziran v okviru projekta LIFE FOR SEEDS. Tako kot že leta 2024 smo tudi tokrat spali v Osnovni šoli prof. dr. Josipa Plemlja na Bledu in vsakodnevno obiskovali Julijske Alpe, kjer so študenti različnih študijskih smeri spoznavali ogrožene travnike, njihove značilnice ter problematiko in pomen njihovega ohranjanja. Glavni namen tabora je bil udeležencem približati delo varstvenih biologov ter jih vključiti v praktično delo pri nabiranju semen za semensko banko. Pri tem je sodelovalo 16 udeležencev, nekaj gostov in pet mentorjev.

Znotraj Triglavskega narodnega parka smo na planinah Uskovnica in Konjščica ter na Slemenovi špici nabirali semena za semensko banko, si ogledali površine v obnovi ter na njih popisovali kobilice, katerih številčnost v okviru projekta vrednotimo kot kazalnik uspešnosti obnove travnikov. Poseben poudarek je bil predvsem na predstavitvi travišč na zakisani podlagi, kjer prevladuje trava navadni volk *(Nardus stricta)* in se v Sloveniji večinoma pojavljajo na višjih nadmorskih višinah. Na pot do Vršiča smo se odpravili z javnim prevozom, kar je bila v času turistične sezone posebej zanimiva izkušnja.

Eden izmed vrhuncev tabora je bil izlet na Porezen v Cerkljanskem hribovju, kjer smo prav tako nabirali semena in spoznavali tamkajšnja vrstno bogata travišča. Med drugim smo našli vse redkejši panonski svišč *(Gentiana pannonica)* in se naužili lepot kraljice Alp - alpske možine *(Eryngium alpinum)*, ki je tudi kvalifikacijska vrsta Nature 2000.

Poleg dela na terenu smo čas namenili tudi spoznavanju drugih naravnih čudes Gorenjske. Obiskali smo Zelence, talni izvir Save Dolinke, si ogledali grbinaste travnike v Radovni, prisluhnili zgodbam preteklosti na vodenem ogledu Pocarjeve domačije ter se osvežili v jezeru Kreda. Večere smo si popestrili s potopisnimi predavanji, na katerih smo se odpravili v različne dele sveta, se spoznavali s področjem opazovanja ptic, raziskovanja narave in gorskega sveta.

Od malega detla do beloglavih jastrebov: Biocamp 2026

//besedilo in foto: **Nik Milek**

Med 4. in 10. julijem 2026 je v Podgradu v okolici Ilirske Bistrice potekal 15. Biocamp, raziskovalni tabor študentov biologije v organizaciji društva Biodiva. Udeleženci tabora so v več skupinah raziskovali različne skupine organizmov. Sam sem bil na taboru mentor skupini za ptice, ki so se je letos udeležile Jerca, Urška, Patricija in Tinka.

Terenski del tabora sem za ptičarsko skupino razporedil tematsko, tako da smo se vsak dan zadrževali v nekoliko drugačnem tipu habitata in ob tem poskusili najti in si ogledati čim več različnih vrst ptic. Tako so se čez teden zvrstili tereni po traviščih Kraškega roba, vročih točkah slovenske obale, opazovanje preleta ujed, ogled skalnih sten in sprehod po gozdu ter en nočni teren. Končni izkupiček je dosegel 105 vrst, med katerimi pa se je kljub veliki vročini in dejstvu, da se gnezditvena sezona v tem času približuje svojemu koncu, znašlo marsikaj zanimivega ali celo presenetljivega.

Med gozdnim sprehodom v okolici tabornega prostora na prvi taborski dan nas je kaj kmalu lepo presenetil mali detel, ki je v jutranjem soju prišel trkat na suho vejo ob robu nekega travnika. Družbo so mu delali sivi muharji, po grmovjih pa sta skorajda nestrpno svoj plen lovila dva para rjavih srakoperjev. Med malico smo opazovali jato cararjev, ki so se živčno podili med krošnjami borovcev, za konec pa nas je na grmiču ob poti pričakal prav lep pojoči samec plotnega strnada.

Naslednje jutro smo se še pred prvimi žarki odpeljali v smeri Rakitovca, s prvim postankom v okolici Movraža. Tam smo opazili prve planinske in navadne hudournike, ki so brez kančka truda rezali zrak tik nad našimi glavami, kmalu pa so, še pred pevskimi vajami spečih poljskih škrjancev, naša ušesa začula čivkanje osamljenega vrtnega strnada. Sledil je pohod na Rakitovec, kjer smo si z veseljem ogledali jatico skalnih strnadov, ob tem pa sta naše korake pozorno spremljala mlad belorepec in kačar.

Obisk Škocjanskega zatoka se je začel precej dobro, iz pisarne smo namreč takoj opazili dve čapljici in liske s svojimi puhastimi potomci. Laguna je že v prvi opazovalnici pred naše oči pričarala jezerskega martinca, pogled iz razglednega stolpa pa nam je razkril še rjave čaplje ter že operjene mladiče malih in navadnih čiger. Sledila je kratka osvežitev v morju, zvečer pa je na spored prišel nočni teren, kjer smo se pridružili skupini za raziskovanje netopirjev. V njihove mreže se je namreč pomotoma ujelo nekaj podhujk, med njimi celo ena levcistična. Nekoliko dalje po poti pa smo imeli iz postojanke na gozdnem robu lepo priložnost slišati tako lesno sovo kot velikega skovika, nad seboj pa smo slišali tudi zamolkle klice letečega kvakača.

Sečoveljske soline smo premagali s tam izposojenimi kolesi na edini oblačni dan v tednu, kar je zaradi izostanka sence-ustvarjajočih objektov prišlo zelo prav. V bazenih smo prešteli prenekaterega pobrežnika, med njimi nekaj polojnikov in osamljeno sabljarko. Na eni izmed razvalin je leno posedal čuk, ki se ni zmenil za nas, ob muzeju pa nas je na hitro preletel še sokol selec.

Na predzadnji dan smo se odpravili med skalovje Kraškega roba. Tako nam je zjutraj v Ospu med opazovanjem jate skalnih lastovk in planinskih hudournikov v vidno polje teleskopa priletela velika uharica, ki jo je nekaj moralo predramiti med dremežem, nad našo skalo pa je s sunkovitimi akrobacijami svoj zajtrk lovil samec puščavca. Še dva puščavca smo opazili v okolici Črnega Kala, zvočno kuliso pa nam je delalo oddaljeno klikanje žametne penice. Zadnji dan smo že navsezgodaj zjutraj posedli vrh Klobuka v bližini Knežaka, da bi tam opazovali prelet ujed. Na naše veliko presenečenje so okoli 9. ure zjutraj prav nizko nad tlemi prileteli prvi beloglavi jastrebi, ki so sicer nekajkrat zakrožili nad grebenom, nato pa nad čredo ovac posedli po borovcih in skalovju. Do požrtije, ki je v naslednji uri potekala na mrtvem telesu neznanega porekla, se jih je nabralo vsaj 24, naša sreča pa je bila ta, da smo jih ves ta čas z nasprotnega pobočja lahko spremljali med njihovim objestnim prerivanjem. Ko so bile kosti otrebljene, se jih je večina raztepla v prostrane širjave sinjega neba, nekaj osebkov pa je še cel preostanek dneva prav predrzno preletavalo naše sedišče. Družbo jastrebom so seveda delali tudi krokarji, ki so upali na svoj delež ostudne hrane, pozdravili pa so nas tudi trije kačarji in en seleč sršenar.

Terenska vikenda na Pohorju

//besedilo in foto: **Rok Lobnik**

V vikendih med 10. in 12. aprilom ter 8. in 10. majem se je na Pohorju zbrala cela druščina ljubiteljev ptic. Naš cilj je bil popisati kvalifikacijske vrste Nature 2000, kot so triprsti detel, mali skovik, koconogi čuk, kozača, sloka, ruševec ter divji petelin. Na prvem popisu je sodelovalo 43 popisovalcev, na drugem 39, nastanjeni pa smo bili v taborniškem domu Skomarje. V zgodnjih jutranjih urah so se nekatere skupine odpravile na popis divjega petelina, druge na popis triprstih detlov, zvečer pa smo opravili še popise koconogih čukov in volkov. Vikend je namreč potekal v soorganizaciji z društvom Dinaricum, katerega člani so pripravili tudi delavnice na temo prepoznavanja živalskih sledi in lobanj ter uporabe fotopasti v ekoloških monitoringih. Medtem ko se je med prvim popisom v dolinah že razcvetela pomlad, je v pohorskih gozdovih še vedno vladal zimski mraz. Ta je še posebej močno stiskal v jutranjih urah, ko je bilo v smrtni tišini treba čakati na petelina, zaradi česar se je takrat najbrž marsikdo vprašal o svojih življenjskih odločitvah. Nekateri srečneži so nato vendarle v daljavi lahko zaslišali komaj slišno brušenje in kovanje samca te veličastne ptice. Ko v ptičarskem žargonu sicer govorimo o zgodnjih jutranjih urah, se pri petelinu res ne šalimo. Na rastišču je bilo namreč treba biti že nekaj čez tretjo uro zjutraj in marsikatero je bilo oddaljeno še kako slabo uro hoje od najbližje ceste. Med drugim popisom je bilo sicer nekoliko topleje, a je pomanjkanje snega precej otežilo iskanje sledi, zato smo morali biti takrat še posebej pozorni. Nekoliko kasneje so se zbujale skupine za popis triprstega detla, ki so to ogroženo vrsto borealnih gozdov iskale v starih smrekovih gozdovih. Zagnani prostovoljci smo tako zbrali ogromno podatkov, ki so pomembno pripomogli pri odločitvah v zvezi z obnovo gozdov v sklopu projekta Pohorka 2, ki ga vodi ZRSVN. Skupno smo našteli vsaj 8 kozač, 7 malih skovikov, 5 koconogih čukov, 4 sloke, 10 ruševcev, 30 triprstih detlov in 16 samcev divjih petelinov. Slišali smo tudi enega odraslega volka. Najlepša hvala vsem prostovoljcem za vaš neverjetni trud in požrtvovalnost, se že veselim naslednjega leta, ko bomo terenska vikenda organizirali vnovič, le da na drugi lokaciji.

Izvedba terenskega vikenda je bila sofinancirana iz Sklada za razvoj nevladnih organizacij Ministrstva za notranje zadeve in javno upravo, v okviru Javnega razpisa za razvoj in profesionalizacijo NVO in prostovoljstva 2025.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE IN JAVNO UPRAVO

V iskanju kobiličarja

//besedilo in foto: **Sabina Vrečko**

Kobiličar (*Locustella naevia*) je vrsta, ki jo zlahka spregledamo: zaradi neizrazite obarvanosti in drobnosti ga v gosti pritalni vegetaciji težko opazimo, njegovo brenčeče in enakomerno petje pa neizkušeno uho hitro zamenja z oglašanjem kobilic – od tod tudi ime. Poleg tega je pri nas razmeroma redek gnezdilec, ki ga, podobno kot številne druge vrste kmetijske krajine, ogrožata intenzifikacija kmetijstva in opuščanje ekstenzivne rabe zemljišč.

Zato je bil prvi popis kobiličarja in njegovih ključnih habitatnih struktur na zanj odkupljenih površinah Ljubljanskega barja, ki smo ga opravili v okviru projekta ŽivoLjuB, še posebej razveseljiv: na prvi površini, ki smo jo obiskali, nas je na visoki stebliki pričakal samec kobiličarja. Z vrha brestovolistnega oslada se je razlegalo njegovo značilno petje pridušene budilke – skoraj šolski primer kobiličarjevega vedenja in izbire mesta za petje.

Žal je bila to tudi edina površina, kjer smo kobiličarja zaznali. Upamo, da bodo tudi druga zemljišča, odkupljena z namenom izboljšanja življenjskega prostora za ogrožene vrste ptic, v prihodnjih letih dovolj obnovljena, da bodo postala privlačna za kobiličarja. Morda bo tako njegovo brneče petje na Ljubljanskem barju kmalu ponovno slišati pogosteje.

Sofinancira Evropska unija
življub
I FEEL SLOVENIA

Priročnik »Na naravi temelječe rešitve za reke in skupnosti«

// **Urša Koce,** foto: **Marko Lorenzo Blaslov**

V okviru projekta Zagovorniki okolja – Narava za podnebje je izšel priročnik z naslovom »Na naravi temelječe rešitve za reke in skupnosti« avtoric Urše Koce in Senke Šifkovič.

Reka ni samo voda, ki teče po strugi, temveč je dinamičen in raznolik sistem, ki se neprestano spreminja in je povezan z okolico – s poplavnimi ravnicami in podzemno vodo. Reke skupaj s povezanimi območji tvorijo ekosisteme, kjer v raznolikih medsebojnih odnosih sobivajo številne vrste rastlin, živali in drugih organizmov. Ti ekosistemi imajo za človeka velik, a pogosto tudi prezrt pomen. Zagotavljajo nam pitno vodo, pomagajo uravnavati podnebje, blažijo posledice poplav in suš ter ponujajo prostor za sprostitev in navdih.

Reke in obrečni prostor človek preoblikuje ter prilagaja svojim potrebam že tisočletja. Na območju današnje Slovenije so obsežnejši projekti regulacij rek in osuševanja poplavnih ravnic potekali predvsem v 19. in 20. stoletju, medtem ko so bila prizadevanja v zadnjih desetletjih usmerjena predvsem v vzdrževanje stanja, vzpostavljenega s temi posegi.

Vendar pa ne glede na to, kako močno si prizadevamo naravne procese prilagoditi svojim kratkoročnim potrebam ali interesom posameznih skupin, narava vedno znova ubira svojo pot. Reke nam to zaradi svoje dinamične narave kažejo še posebej nazorno, zlasti ob ekstremnih dogodkih, ko voda pridobi dovolj moči, da preoblikuje rečni prostor in pri tem ne upošteva meja, oblik ali ureditev, ki jih je vanj vrisal človek. Prav takrat se morda najbolj jasno zavemo, da je »vojna« z naravnimi procesi vnaprej izgubljena. Namesto prizadevanj za njihovo obvladovanje bi bilo zato bolj smiselno razvoj in upravljanje prostora usmerjati v pristope, ki te procese upoštevajo ter jih vključujejo na način, ki zmanjšuje tveganje za nastanek ponavljajoče se škode, hkrati pa prinaša številne družbene in okoljske koristi.

K temu lahko bistveno pripomorejo prav na naravi temelječe rešitve (NTR). Te pa niso skupek vnaprej predpisanih ukrepov, prav tako ne pomenijo zgolj posnemanja narave v njeni obliki. Temeljijo na razumevanju, ohranjanju in obnovi naravnih procesov ter na ustvarjanju razmer, v katerih ti procesi lahko delujejo. V tem pogledu se bistveno razlikujejo od številnih t. i. sonaravnih ureditev rek, pri katerih je poudarek pogosto na videzu naravnosti, medtem ko ostajajo ključni procesi omejeni ali nadzorovani. Za rešitve, temelječe na naravi, namreč ni odločilna forma, temveč ohranjanje in krepitev naravne dinamike ekosistemov.

Priročnik »Na naravi temelječe rešitve za reke in skupnosti« je zasnovan kot pregled ključnih konceptov in izhodišč, ki naj usmerjajo snovanje najprimernejših rešitev glede na konkreten družbeni in ekosistemski kontekst. Prvi del priročnika je namenjen razumevanju temeljnih procesov, ki oblikujejo rečne ekosisteme in bi jih bilo treba upoštevati pri njihovi obnovi in načrtovanju na naravi temelječih rešitev. Le tako lahko te prispevajo k izboljšanju biotske raznovrstnosti ter krepitvi celostnosti in odpornosti ekosistemov rečnega prostora. V drugem delu je podrobneje predstavljen nedavno posodobljeni Globalni standard za rešitve, temelječe na naravi, ki ga je razvila Mednarodna zveza za varstvo narave (IUCN). Standard je praktičen okvir za načrtovanje, izvajanje in vrednotenje na naravi temelječih rešitev ter spodbuja njihovo stalno izboljševanje, da bi čim učinkoviteje dosegale zastavljene cilje. Hkrati omogoča prepoznavanje in ocenjevanje kakovostnih rešitev na podlagi enotnih meril in kazalnikov.

Priročnik je v tiskani obliki dostopen na DOPPS-u, v elektronski obliki pa na povezavi: https://ptice.si/wp-content/uploads/2026/06/NTR_Prirocnik_165x240_web.pdf

Čas žetve v projektu Zagovorniki okolja – Narava za podnebje

// **Urša Koce**, foto: **Davorin Tome**

V začetku junija se je zaključil dveletni projekt Zagovorniki okolja – Narava za podnebje, v katerem smo kot partnerji sodelovali PIC (Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja) in DOPPS. Projekt je bil namenjen osvetlitvi pomena obnove in ohranjanja narave ter na naravi temelječih rešitev za podnebno prilagajanje. Zajemal je različne teme, povezane z rečnimi, gozdnimi in kmetijskimi ekosistemi. V ospredje postavljamo nekaj ključnih rezultatov projekta.

Izdali smo priročnik z naslovom »Na naravi temelječe rešitve za reke in skupnosti«, v katerem so predstavljeni ključni koncepti o delovanju rek in rečnih ekosistemov ter standard na naravi temelječih rešitev (NTR), ki ga je oblikoval IUCN. Za pomoč pri pedagoških procesih smo izdelali interaktivno učno orodje, ki ponazarja rečni ekosistem in spremembe, ki jih v njem povzroča človek. Orodje se uporablja kot namizna tabla z ilustracijo naravnega rečnega ekosistema, na katero se polagajo pomični elementi z upodobljenimi rečnimi organizmi ter posegi, s katerimi človek ta ekosistem spreminja in preoblikuje, tako da ta vse bolj izgublja svojo naravno vlogo.

Učinki podnebnih sprememb na porečja, zlasti poplave in erozijski procesi, so tesno povezani tudi s stanjem gozdov v povirju, ki imajo pri tem pomembno varovalno in regulatorno vlogo. Zato smo na primeru porečja Pšate izdelali analizo stanja gozdov ter pripravili predlog in priporočila za določitev novih varovalnih gozdov ter krepitev njihovih varovalnih funkcij.

PIC pa je izdelal pregledno študijo z naslovom »Pridelava hrane skladno z naravo – pravno-sistemski premisleki« in v njej predstavil priporočila za blažitev trenj med pridelavo hrane in varstvom narave na območjih Natura 2000.

Med oktobrom 2025 in marcem 2026 smo pripravili serijo izobraževalnih videoseminarjev z naslovom »V prijateljstvu z naravo«, ki je bila namenjena obnovi in dopolnitvi znanja o podnebni in biodiverzitetni krizi, njuni povezanosti ter pomenu na naravi temelječih rešitev (NTR) za njuno blažitev.

Projekt smo 2. junija sklenili s posvetom PODNEBJE ∞ NARAVA, s katerega z nami še zlasti ostaja misel dr. Maše Kovič Dine: »Prihodnost ne bo odvisna samo od tega, kakšne zakone bomo sprejeli. Odvisna bo tudi od tega, kakšno odgovornost bomo pripravljeni prevzeti. Do prostora, v katerem živimo. Do ljudi, ki bodo prišli za nami. In do narave, katere del smo.«

Projektni rezultati so dosegljivi na spletnih straneh obeh partnerjev: https://zagovorniki-okolja.si/narava-za-podnebje/ in https://ptice.si/naravovarstvo-in-raziskave/narava-in-podnebne-spremembe/

Projekt sta iz sredstev Podnebnega sklada financirala Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo.

ZANIMA NAS **VAŠE MNENJE**

Spoštovani bralci in bralke!

Vsaka številka revije Svet ptic, ki jo ustvarimo, nastane z mislijo na vas – želimo si ustvarjati kakovostne prispevke, ki vas bodo pritegnili in vam še bolj približali svet ptic. Zato smo pripravili kratko anketo, s katero bi radi izvedeli, kaj vam je pri reviji všeč, kaj pogrešate in kaj bi lahko izboljšali. Izpolnjevanje vam bo vzelo le nekaj minut, vaši odgovori pa nam bodo v veliko pomoč pri načrtovanju prihodnjih številk.

Skenirajte QR kodo ali obiščite povezavo bit.ly/AnketaSvetPtic in nam zaupajte svoje mnenje!

Najlepša hvala za vaš čas!

Uredništvo revije Svet ptic

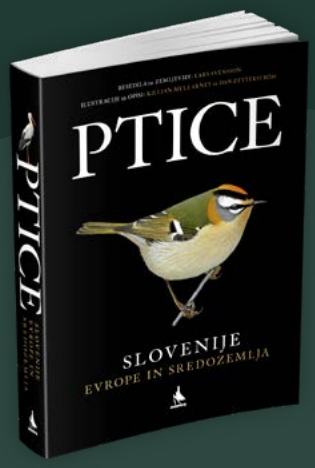

RDEČEGLAVI KRALJIČEK
(Regulus ignicapilla)
foto **Alen Ploj**

OBDARITE
SVOJE NAJDRAŽJE IN NARAVO

z enim samim nakupom

Z izdelki pokažite, da vam je mar za ptice,
z nakupom pa nam jih pomagajte ohranjati.
Ponudbo izdelkov si lahko ogledate na:
https://trgovina.ptice.si/